

T.C

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**HOKEYCİLERİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE SALDIRGANLIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Ali YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Uğur ABAKAY

Gaziantep

2015

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

HOKEYCİLERİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE SALDIRGANLIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Ali YILDIRIM

Tez Savunma Tarihi: 17.06.2015

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet TARAKÇIOĞLU

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez çalışmasının bir “Yüksek Lisans” derecesi için uygun ve yeterli bir çalışma olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Mürsel BİÇER

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir “Yüksek Lisans” tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Uğur ABAKAY

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir “Yüksek Lisans” tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi İmzası

Doç. Dr. Mürsel BİÇER (Başkan)

.....

Yrd. Doç. Dr. Uğur ABAKAY (Danışman)

.....

Yrd. Doç. Dr. Fatih MURATHAN

.....

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

17/6/2015

Ali YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin süresince beni yalnız bırakmayan değerli arkadaşım Arş. Gör. Dr. Mustafa ÖZDAL'a ve her konuda olduğu gibi tez çalışmam süresince de benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ederim. Bu tez çalışmasında anketlerin uygulanmasına katkıda bulunan Türkiye Hokey Federasyonu Başkanı Sayın Sadık KARAKAN'a Teşekkür ederim. Ayrıca anketlerin uygulamasına yardımcı olan antrenör arkadaşlarıma ve büyük bir sabır ve ciddiyetle anketleri doldurarak bu çalışmada büyük bir pay sahibi olan sporcu kardeşlerime teşekkür ederim.

Ali YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	1
ABSTRACT.....	2
1. GİRİŞ ve AMAÇ.....	3
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Saldırganlık.....	6
2.1.2. Saldırganlığın nedenleri.....	8
2.1.2.1. Engelleme.....	8
2.1.2.2. Mensubiyet duygusu	9
2.1.2.3. Cinsiyet faktörü.....	9
2.1.2.4. Erotizm.....	10
2.1.2.5. Taraftarlık.....	10
2.1.2.6. Çevresel nedenler.....	11
2.1.2.7. Kültür.....	12
2.1.3. Saldırganlık türleri.....	13
2.1.3.1. Amaç-yönelimli saldırganlık.....	13
2.1.3.2. Araçsal saldırganlık.....	14
2.1.3.3. Düşmanca (antisosyal) saldırganlık.....	15
2.1.3.4. Dışa yönelik saldırganlık.....	15
2.1.3.5. Atılganlık.....	15
2.1.4. Saldırganlık ve spor ilişkisi.....	16
2.1.4.1. Sporda saldırganlığın nedenleri.....	18
2.1.4.2. Sporda saldırganlık ve performans.....	18
2.1.4.I. Grup (Bireysel mücadele sporları).....	19
2.1.4.II. Grup (Topla oynanan takım sporları).....	19
2.1.4.III. Grup (Bedensel temas olmayan sporlar).....	19
2.1.4.3. Sporda saldırganlığın azaltılması.....	20
2.2. İletişim.....	22

2.2.1. İletişim kuramları.....	29
2.2.2. İletişim sınıflamaları.....	34
2.2.3. İletişim çeşitleri.....	34
2.2.4. İletişim ve spor.....	36
2.2.5. İletişim becerisi ve sporun iletişim becerisi boyutu.....	37
2.2.6. Etkili iletişimin sağlanmasında sporculara düşen görevler.....	39
2.3.İletişim ve saldırganlık.....	40
3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın yöntemi.....	43
3.2. Evren ve örneklem.....	43
3.3. Veri toplama tekniği.....	45
3.4. Verilerin analizi.....	45
4. BULGULAR.....	46
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	56
6. KAYNAKLAR.....	62
EKLER.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Temel İletişim süreçleri ve öğeleri.....	23
Şekil 2.2. Lasswell'in İletişim Modeli.....	30
Şekil 2.3. ABX Modeli.....	30
Şekil 2.4. Gerbner İletişim Modeli.....	31
Şekil 2.5. Merkezi Model.....	32
Şekil 2.6. Zincir Modeli.....	32
Şekil 2.7. Y tipi iletişim ağı.....	32
Şekil 2.8. Dairesel Model.....	33
Şekil 2.9. Yıldız Modeli.....	33

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Araştırmada ele alınan değişkenlere ilişkin yzde frekans dağılımları.....	44
Tablo 4.2. Erkek hokeycilerin olęeklerden elde ettikleri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler.....	46
Tablo 4.3. Kadın hokeycilerin olęeklerden elde ettikleri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler.....	46
Tablo 4.4. Araştırma gurubunun yaş değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	47
Tablo 4.5. Araştırma gurubunun Cinsiyet değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	48
Tablo 4.6. Araştırma grubunun öğrenim durumları açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	49
Tablo 4.7. Araştırma grubunun ekonomik durumları açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	50
Tablo 4.8. Araştırma gurubunun oynadıkları mevkiler açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	51
Tablo 4.9. Araştırma gurubunun spor yapma yılı açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	52
Tablo 4.10. Araştırma gurubunun millilik durumları açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması.....	53
Tablo 4.11. Araştırma grubunda yer alan erkek hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarına ilişkin korelasyon analizi sonuçları.....	54
Tablo 4.12. Araştırma grubunda yer alan kadın hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarına ilişkin korelasyon analizi sonuçları.....	55

ÖZET

HOKEYCİLERİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Ali YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Uğur ABAKAY

2015, 75 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık düzeylerini incelemeyi, ayrıca yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum, millilik, spor yılı ve oynadıkları mevkilerin iletişim becerilerine ve saldırganlık düzeylerine etkisinin olup olmadığını ortaya koymaktır. Çalışma evreni olarak Türkiye Hokey Federasyonuna bağlı spor kulüplerinde oynayan kız ve erkek hokeyciler belirlenmiştir. Örneklem olarak ise Türkiye Hokey Federasyonunun Ankara ilinde düzenlediği 2013 yılı açık alan Hokey Süper Ligi Müsabakalarına katılan 10 erkek ve 10 kız hokey takımından 261 (129 erkek, 132 kız) hokeyci gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Korkut (1996) tarafından geliştirilen “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) ile Kiper (1984) tarafından geliştirilen “Saldırganlık Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuç olarak, çalışmamıza katılan kadın ve erkek hokeycilerin iletişim becerilerinin genel olarak yüksek olduğu, yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık puanlarının ortalamasının altında olduğu, hokeycilerin iletişim becerileri artarken atılganlık davranışlarının da arttığı, iletişim becerileri artarken yıkıcı ve edilgen saldırganlık davranışlarının azaldığı, yıkıcı saldırganlık arttıkça edilgen saldırganlığında arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Hokey, Saldırganlık, İletişim.

ABSTRACT

THE RESEARCH ON COMMUNICATION SKILLS AND LEVEL OF AGRESSION OF HOCKEY PLAYERS

Ali YILDIRIM

MSc Thesis, Department of Physical Education and Sport

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Uğur ABAKAY

2015, 75 Pages

The purpose of this study is to investigate the communication skills and level of aggression of hockey players as well as, bring out whether or not their age, education, financial status, the length of time his involvement in the sport, and their positions in the game affect their communication skills and level of aggression. The target population of the current study consisted of males and females, who are currently playing in Turkey Hockey Federation. As to the sample, 261 (129 males, 132 females) from ten men's team and ten girls team, which participated in open field hockey Champions League Competition 2013 organized by the Hockey Federation of Turkey in Ankara, voluntarily participated in this study. Communication skills scale developed by Korkut (1996) and aggression inventory developed by Kiper (1984) were used as data collection tools. As a result, the communication skills of the male and female hockey players who participated in our study were high in general. However, their destructive aggression and passive aggression scores were below the average. Besides, their communication skills increased as well as their assertiveness behavior. In fact, while their communication skills increased their aggression and passive behaviour decreased. In conclusion the study showed that the destructive aggression increased, as a consequence of the increase of passive behaviour.

Key Words: Hockey, aggression, communication.

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Spor, bireyin beden ve ruh sağlığını geliştirmeyi, belli kurallar çerçevesinde rekabet ölçüleri içinde mücadele etmeyi, heyecan duymayı, yarışmayı, üstün gelmeyi ve gerçek anlamda başarı gücünün arttırılması için kişisel açıdan en yüksek noktaya çıkarılması amacıyla gösterilen yoğun çabalardır (1). Spor, bireysel sporlar ve takım sporları olarak ikiye ayrılır. Bireysel sporlar; tek başına yapılabilen veya genel olarak yarışmacıları tek tek karşı karşıya getiren sporlardır. Bunlara ferdi sporlarda denilebilir. Takım sporları ise; birden fazla sporcu ile takım oluşturularak yapılan sporların genel adıdır (2).

İnsanoğlunun kişiliği, doğuştan gelen özelliklerin ve çevresel faktörlerin etkileşimiyle şekillenir. İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri ortamlarda kültürel özelliklerinin farklı olması nedeniyle ortaya koydukları tepki biçimleri ile davranış özellikleri birbirinden farklıdır. Davranışların üzerinde yaşamlarını sürdürdükleri ortamlardaki gelenek ve göreneklerin etkisi vardır. Buna göre hislerin, isteklerin, beklentilerin bastırılmasını zorunlu kılan bir ortamda yetişen bireyler, üzerinde bir baskı hissetmesinden dolayı düşmanlık ve saldırgan eğilimlere yönelebilirler. Bu nedenle kişiler, toplumsal huzursuzluğa neden olabilecek bazı olumsuz ve saldırgan davranışlara neden olmaktadır. Bir davranışın saldırgan bir davranış olarak ifade edilmesi, yaşamını sürdürdüğü kültüre göre değişebildiğinden saldırganlığın tanımını yapmak zordur. Saldırganlık, kişinin sözel veya davranışsal bir güç harcayarak bir hedefe yönelmesi ya da karşıdan gelen bir hedefin davranışını engellemesidir (3). Saldırganlık, farklı psikologlar ve araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmış olsa da tüm psikologlar ve araştırmacıların birleştiği ortak nokta, insanın yaradılışında saldırgan davranışlar gösterme güdüsünün var olmasıdır. Saldırganlık, kişiyi rahatsız eden bir durum karşısında ortaya çıkma olasılığının olduğu bir ortamda canlı bir hedefe yöneltilen davranıştır (4).

İletişim kavramı, ortaklığı, sosyalleşmeyi, birlik ve beraberliği ifade etmektedir. Günümüzde kullanımı yaygınlaşan “iletişim” sözcüğü, bilgi alış verişini de içeren daha geniş kapsamlı bir ileti alış-veriş anlayışını yansıtmaktadır (5).

İletişim, kişilerin birbirlerine yaşamlarını sürdürdükleri alandaki nesnelere, yaşanan olaylar ve olgular ile ilgili değişimleri haber veren, bunlarla ilgili bilgilerini birbirleriyle paylaşan, aynı olgular, nesnelere, problemler karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, aynı duyguları taşıyıp bunları birbirlerine ifade eden insanların meydana getirdiği topluluk ya da toplum hayatı içinde gerçekleştirilen davranış, yargı, düşünce ve duygu paylaşımlarıdır (6). Saldırganlık “Kötülük ya da yıpratma amacıyla bir kimseye karşı doğrudan doğruya silahlı ya da silahsız bir eylemde bulunma, bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşın, zorla karşındakine benimsetme çabası” olarak tanımlanmaktadır (7).

Spor ortamında, özellikle takım sporlarında bireylerin birbirleriyle sürekli iletişim içerisinde oldukları, müsabaka ve antrenmanlarda çeşitli duygu ve davranışları paylaştıkları yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple takım sporcularında iletişim becerilerinin yüksek olması beklenilmektedir. Yine araştırma konularımızdan biri olan saldırganlık eylemi de sporcuya ve sportif başarıya olumsuz etkisi olan bir kavramdır. İletişim becerileri yüksek olan bireylerin saldırganlık davranışlarında etkisinin olup olmadığı önemli bir araştırma konusu olarak görülmektedir. Buradan hareketle araştırmamızın temel amacı, hokeycilerin kişisel özellikleri de dikkate alınarak iletişim becerileri ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Hokeycilerin iletişim becerileri ölçüğünden elde ettikleri puanlar;

- 1.1. Hokeycilerin yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2. Hokeycilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.3. Hokeycilerin eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.4. Hokeycilerin ekonomik durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.5. Hokeycilerin millilik durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.6. Hokeycilerin spor yapma yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.7. Hokeycilerin oynadıkları mevkilere göre farklılaşmakta mıdır?

2. Hokeycilerin saldırganlık ölçeğinden elde ettikleri puanlar;

2.1. Hokeycilerin yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2.2. Hokeycilerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2.3. Hokeycilerin eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2.4. Hokeycilerin ekonomik durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2.5. Hokeycilerin millilik durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2.6. Hokeycilerin spor yapma yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?

2.7. Hokeycilerin oynadıkları mevkilere göre farklılaşmakta mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Saldırganlık

Saldırgan davranışlar, insan toplulukları için her zaman önemli bir problem olmuştur. Son yıllarda yapılan birçok araştırmada saldırganlığın insan yaşamındaki rolü daha iyi görünmektedir.

Saldırganlık; Kızgınlık, yarışma, engellenme, korku gibi durumların sonucunda ortaya çıkan ve karşısındakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, ona engel olmayı ya da kendini korumayı hedefleyen, sözel ve sembolik her türlü davranıştır. Saldırganlık, barışçıl bir yoldan kendini ortaya koyma biçiminde ve öz koruyucu olabileceği gibi, yıkıcı davranışlarda olduğu gibi olumsuz da olabilir. Saldırganlığın hedefinde çevresindeki diğer insanlar olabileceği gibi, kurumlar, fiziksel çevre ya da depresyonda olduğu gibi kişinin kendisi de saldırganlığın hedefinde olabilir (8). Diğer insan davranışları gibi saldırgan davranışlar da ancak birden çok etken ile açıklanabilmektedir. Saldırganlık konusuyla ilgili çalışmaların özellikle üzerinde durdukları açıklamalardan bazıları anne babadan gelen genetik etmenler, insanın ruh hali, sonradan öğrenilen davranışlar, insanın yapısındaki bazı hormonal değişiklikler, beyindeki organizmik sorunlar, biyolojik olarak fazla gelişmemiş olan beyin refleksleri, kitle iletişim araçları, ebeveyn tutumları ve kolay ulaşılabilen silahlar biçiminde özetlenebilir (9). Saldırganlığın neden kaynaklandığı ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış, öneriler ileri sürülmüştür. Bunları genel olarak iki grup da toplayabiliriz. Birinci grup içinde toplanan görüşler, saldırganlığın kalıtsal ve hissel olduğunu, ikinci grup içindeki görüşlerse çevresel ve sonradan öğrenme niteliğini kabul ederler. Başka bir deyişle, saldırganlık doğuştan gelen ya da sonradan kazanılan bir güdü olarak iki değişik yaklaşımla açıklanabilir (10). İçgüdü kuramları, yapılan araştırmalar sonucunda, saldırganlığın doğuştan insanda içinden gelen duygular olarak bulunduğunu belirtmişlerdir. Freud'a göre davranışlarımızı yönlendiren yaşama içgüdüleri ve ölme içgüdüleri. Yaşama içgüdüleri bireysel yaşamın ve insan soyunun devamlılığını sağlar. Açlık, susuzluk ve cinsel ihtiyaçlar bu sınıflamaya girer.

Freud yıkıcı içgüdü olarak nitelendirdiği ölme içgüdüsünü yaşama içgüdüsüne oranla detaylara inmeden ana başlıklar altında işlemiştir. “Yaşamın amacı ölümdür” diyen Freud her insanın bilincinde olmadığı bir ölüm isteğinin var olduğuna inanmıştır. Freud’a göre yaşam, ölüme gitmek için geçilmesi gereken bir basamaktır. Ölüm içgüdüsünün önemli bir türevi saldırganlık dürtüsüdür. Freud’a göre saldırganlık, gerçekte insanın kendisine yönelik olan yıkıcı hislerini dış dünyadaki nesnelere yansıtmasıdır. İnsan yaşadığı ortamdaki diğer insanlarla savaşıyor ve onlara karşı zarar verici davranışlar geliştirir. Çünkü kendini yok etme isteği yaşam içgüdüsünün gücü tarafından engellenmiştir. Yaşam ve ölüm içgüdüleri birbirlerini bastırarak etkisiz bir hale getirebilirler (11).

Sosyal öğrenme kuramlarının hepsi davranışın öğretilmesinde pekiştirme yapılmasını davranışın temel belirleyicisi olarak kabul eder. Modelden öğrenme kuramında, insanın davranışları öğrenmesinde pekiştirme yapılması önemli bir faktördür (12).

Modelden öğrenme, kalıcı ve kısa sürede gerçekleşen öğrenme şeklidir. Bandura’ya göre birçok davranışın yapısı, başkalarının davranışlarını izleyerek, model alarak ve bu davranışların o kişiler için doğurduğu sonuçları gözlemleyerek öğrenilir. Kendisinden daha büyük birisinin dışı koltuğunda çektiği acıyı gören bir çocuk, aynı koltuğa oturma sırası kendisine geldiğinde korkuya kapılacaktır. Modelden öğrenme kuramı hem özgün davranışların hem de duygusal tepkilerin iletiminde modellerin rolünü vurgular. Kuram, en aktif ve yararlı modellerin hangisi olduğu, model alınan öğrenilmiş davranışın gerçekleştirilmesini belirleyen etkenlerin ne olduğu gibi sorular üzerinde durur. Öğrenmenin bu şekilde gerçekleşmesi nedeniyle, modelden öğrenme kuramının doğuştan getirilen bir yetenek olarak saldırganlık kavramını reddetmesi (13).

Araştırmacılar uzun süren çalışmalar boyunca insanlardaki saldırgan davranış gösterme eğilimlerinin ana sebeplerini bulmaya çalışmışlar ve özellikle saldırganlığın ne olduğu hangi sebeplerden kaynaklandığı, saldırgan davranış şekilleri, saldırganlığın anne babadan gelen genetik bir davranış mı olduğu, yoksa sonradan kazanılan bir davranış mı olduğu, saldırgan davranışa yol açan kişilik özellikleri olup olmadığı, kitle iletişim araçlarının saldırgan davranışların kazanılmasında ve ortaya konmasında etkileri olup olmadığı gibi konuları sorgulamışlardır (14).

2.1.2 Saldırganlığın nedenleri

İnsanın saldırgan davranışlar göstermesinin kaynağını açıklayan en eski görüş, saldırganlığın insanların doğuştan gelen yapısında var olduğunu savunan görüştür ve en önemli savunucuları arasında Freud gelir (15). Engellenme-saldırganlık varsayımı Freud'un "eğer objeler hoş gitmeyen duyguların kaynağı olursa, bu kesinlikle objelere karşı saldırgan davranışlar göstermeye neden olur" görüşü ile aynı paraleldedir. Buna göre insanların saldırgan tepkiler vermesinin nedeni olarak onların engellenme (örneğin hedeflerini gerçekleştirmedi) ile karşılaşmasıdır (16). Saldırgan davranışlar ve şiddete başvurma, insanla ilgili diğer birçok özellikte oldu gibi, hemen hemen her şeyden etkilenmektedir. Bu bağlamda, doğanın değişen fiziksel ve çevresel şartlarının insanı bedenen ve ruhen etkilediği tespit edilmiştir. Şiddet davranışları ve suç oranı ile coğrafi yükseklik ve yıllık ısı ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu, Avrupa'nın yükseltisi fazla olan ülkelerinde ve güneyinde adam öldürme; yükseltisi az olan yerlerde, ovalarda ve kuzeyinde ise hırsızlık, soygun, yağma ve yankesicilik suçlarının daha çok olduğu tespit edilmiştir (17).

2.1.2.1 Engelleme

Engellenme, belirli bir belirli bir hedefi gerçekleştirmekten menetmek olarak tanımlanabilir. Herhangi bir arzuları ya da ihtiyaçları engellendiği zaman hayvanlarda, çocuklarda ve yetişkinlerde saldırgan davranışların ortaya çıktığını gözlemleriz. Bu türden gözlemlenen saldırgan davranışlar engellenen amaca şiddet kullanarak ulaşma yolunda çoğu zaman boşa çıkan girişimlerdir. Bunu ortadan kaldırmak amacıyla değil, yaşamak amacıyla girişilen saldırganlık olduğu açıktır. İhtiyaçların, isteklerin engellenmesi birçok toplumda bugüne dek süregeldiğine göre şiddetin ve saldırganlığın sürekli ortaya çıkması, sergilenmesi olağandır (18). İnsanoğlu doğduğu günden itibaren bir sürü engellerle karşılaşır; karşılaşılan bu engellere karşı savunma mekanizması geliştirir ve kendisine özgü çeşitli tepki biçimleri kazanır. İhtiyaçlarını doyumak için beklemeyi, ertelemeyi, kimi gereksinimlerini bırakmayı, nesnelere değiştirmeyi, kimi kez de saldırgan davranışlar göstermeyi öğrenir. Bu öğrenme süreci, aileden aileye değişiklik gösterir. Engellenmeye karşı oluşan savunma mekanizmaları benliğin en güvenilir, en uyum yapıcı özelliği olur (19).

2.1.2.2 Mensubiyet duygusu

Özellikle milli müsabakalarda bu ayrılık göze çarpmaktadır. Ülkelerin taraftarları, müsabakanın sonucuna ve gidişatına göre olayları sporun dışına çıkararak ve dini inançları da olayın içine katarak olayları ırkçılık boyutuna götürmektedirler (20). Saldırgan davranışın nedenlerinden biriside ırk ayrılığı faktörüdür. Tarihe baktığımızda A.B.D. 'ye yerleşen beyazların, kızıl derili ve daha sonraları köle olarak kullanıldıkları zencilerle olan çeşitli çatışmaları bu kavram içinde sayılabilir. Bu konuda beyazların önyargılı davranışları saldırgan davranışlar gösterilmesine neden olmuştur. Beyazların arasında kölelerin özgür olamayacağı kanısının yerleşmesinden dolayı, zaman içinde gerek kölelere doğrudan verilen haklar, gerekse kölelerin isyan çıkartmaları, kavgaların ve hatta iç savaşların nedenleri olmuştur. Bu önyargının ortadan kalkması kolay olmayacaktır. Bu ön yargıların sonucu olarak siyahlar, beyazlara karşı daha gaddar davranmaktan kendilerini alamamaktadır. Zaman içinde birtakım sosyal nedenlerden dolayı siyahlarla beyazlar arasında sürtüşme devam etmektedir. Ekonomik rahatlık siyahlar yönünden geliştikçe, bu ortamın son bulabileceği düşünüle bilinir. Ama ekonomik olarak zayıf durumdaki beyazların ve siyahların fırsat buldukça birbirlerine saldırmaya devam edecekleri de bir gerçektir (21).

2.1.2.3 Cinsiyet faktörü

Yapılan bir deneysel çalışmada; kadın olup da kendini erkek gibi hisseden 35 transseksüele testosteron ve erkek olup da kendini kadın gibi hisseden 15 transseksüele östrojen verilmiştir. Testosteronun kadın transseksüellerde saldırgan davranış gösterme eğilimleri, cinsel yönden hazır olmayı ve uzaysal yeteneği artırdığı; konuşmanın akıcılığını ise azalttığı bulunmuştur. Erkek transseksüellerde ise androjen yoksunluğuna bağlı olarak saldırgan davranış gösterme eğilimleri, cinsel yönden hazır olma ve uzaysal yetenek azalırken, akıcı konuşma artmıştır. Cinsiyet farkı arasındaki duyuş, düşünüş ve davranış farklılıklarına sosyal açıklamalar da getirilmiştir. Sosyalleşmedeki cinsiyet farklılıkları açısından erkekler, kızlara oranla saldırgan davranış gösterme yönünde daha çok baskı altına alınırlar bu nedenle öğrenme bazen önemli bir rol oynar. Anne ve babaların çocuğa hissettirdiği önem, çocuğun saldırgan davranışların sergilendiği farklı ortamlarda bulunma süreleri önemlidir. Cinsiyet rolleri farklı olduğundan, erkekler ve kızlar nasıl davranmaları gerektiğini farklı şekilde gözlemleyip öğrenebilirler (22).

Sosyal, kültürel değerler ve biyolojik faktörler göz önüne alınarak incelendiğinde, erkeklerin kadınlardan daha fazla saldırgan davranışlar göstermeye hazır oldukları, aynı zamanda saldırgan davranışlara da daha fazla hedef olmaları söz konusudur (23).

2.1.2.4 Erotizm

Yapılan davranışsal araştırmalarda, kişinin cinsel olarak uyarılmaya başlamasına yol açan erotik materyalin, şekline göre bireyin tepki verdiği görülmüştür. Buna göre, kullanılan erotik materyal canlı nitelikte değil ise (örneğin; çekici çıplak kadın fotoğrafları) saldırganlık azalmaktadır. Ama canlı cinsellik içeren materyal (örneğin; cinsel ilişki esnasındaki çiftler) saldırganlığı arttırmaktadır (24).

2.1.2.5 Taraftarlık

Britanya ve Kuzey Amerika futbolda, fanatik taraftarların şiddete eğilimleri ile ilgili faktörlerin bir karşılaştırmasını yaptı. Katılımcıların gözlemi ve aynı zamanda anket metotlarını kullanarak yaptığı bu araştırmada, iki kültür arasında bir seri farklılık olduğunu saptadı. Bu durum onun için şöyle bir sonuç almasına neden oldu. Futbol İngiltere’de, taraftar topluluklarının şiddetine yol açarken Kuzey Amerika da böyle bir sonuca sebep olmuyor. İzleyicilerin sosyal yapılarındaki ve oyunun tarihsel gelişimindeki farklılıklara rağmen, birçok yapısal faktör sıralandı. Başta gelen en önemli faktörler şunlardır. Britanyalılar stada yürüyerek geliyorlar ve maçtan önce veya sonra saldırgan davranışlar göstererek stadi karıştırıyorlar. Kuzey Amerikalılar ise arabaları ile geliyorlar ve saldırgan davranışlar sergilemeden olaysız dağılıyorlar. Kalabalık olaylarda Britanyalıların %70 i ayakta duruyor taraftarların büyük bir çoğunluğu ayakta izlemeyi tercih ediyor ve genelde kalabalık bir taraftar yapısına sahipler, Kuzey Amerikalı izleyicilerin %100 oturarak izliyor ve çok fazla taraftar yapısına sahip değiller. Bütün Britanya taraftarları maçlarda hazır bulunuyorlar. Özellikle Kuzey Amerika maçlarında ev sahibi takımın taraftarı kesin bulunuyor (25).

Organize sporlarda taraftarların çoğu takımlarına uzun bir süreden beri inançla bağlı olan kişilerdir. Takımlarının maçlarını izlemek için saatlerce uzun bilet kuyruklarında beklemeyi göze alan bu insanlar rakibi mağlup etmek için heyecanlı davranışlarda bulunurlar ve galibiyetten sonra da önemli bir gurur duyarlar. Bunca inanç ve takımını sahiplenme duygusu bir spor takımına duyulan inancın ve bağlılığın insanların yaşamında önemli psikolojik bir rol oynadığını ortaya çıkarıyor (26).

2.1.2.6 Çevresel nedenler

Çevresel nedenlerin geniş bir bölümü kitle kargaşalarının patlak vermesine sebep olabilir. İnsanlar arası saldırganlığı artıran nedenler arasında aşırı gürültü, yoğun sıcaklık, karanlık, kalabalık, kötü koku ve pasif içicilikte vardır. İzleyiciler ve faktörlerin bir veya daha fazlasının var olduğu koşullar altında kendilerini bir olayın içerisinde bulabilirler. Buna rağmen çevresel faktörler ile saldırganlık arasındaki ilişki spor ortamlarında nadiren test edilmektedir. Büyük bir bölüm için, laboratuvar bulgularından ve diğer veri kaynaklarından genelleştirme yapmak gerekmektedir. Sonuç olarak çevresel faktörlerin düşmanca tavır sergilemelerinin sebebi yapılan çalışmalar ile gözler önüne serilmiştir (27).

Spor kitlelerinin analizinde, kitlelerin genişliğine dikkat çekilmektedir. Büyük kalabalıklarda sorumsuzca davranışların gösterilme ihtimali daha yüksek, kişiler arasında iletişimin, uyumun çok az ve ilkel olduğunu belirtmektedir. Ona göre kalabalığın içerisindeki kişiler, var olan otoriteye karşı başkaldırmak için bir takım kurallar ve güç duygusu geliştirirler. Yaralanma olasılığı düşüncesi oluştururlar ve sorumluluğun azaltılması yönünde bir eğilim belirlerler. Spor alanlarında gruplar, taraftar grupları içerisinde organize olurlar. Taraftar, kalabalığın içinde yer alır. Seyrettiği spor olayındaki koşullar, büyük gürültü ve sıkı sıkıya temas halindeki bir kalabalık, onun davranışlarının yönlenmesindeki en büyük etkidir. Diğer insanlarla beraber olmakta bir farklılık, heyecan ve teşvik bulan spor taraftarları için sadece kalabalık kelimesi bile bir mknatis görevi üstlenebilir (28).

2.1.2.7 Kültür

Kültür, insanın yaşadığı doğal evre ile ilişkisi ve kendi zihin dünyasında varlığına dayalı olarak yarattığı, insan tarafından meydana getirmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılmış, geliştirilmiş duygu, düşünce ve davranış kalıplarının bütünüdür (2).

Kültür, insanlar arasındaki ilişkiyi ve bağlılığı sağlayan bir araçtır. Kültürün inanç, düşünce, duygu, davranış gibi farklı öğeleri vardır. Bu kültür öğeleri, ulusun toplumsal yapı düzeyine hitap ediyorsa, toplum tarafından benimseniyorsa; başka bir deyişle, o farklı kültür öğeleri, ulusun toplumsal yapıdaki sorunlarıyla rtşebiliyorsa, o farklı kültür öğeleri uluslaşma sürecinde görevlerini almış olurlar. Böyle bir durum ya da böyle bir sonuç, ülke içerisindeki kişiler arasında bütünleşmeyi sağlayan etkenlerden biri olur. Kişilerin davranışlarını etkileyen ve bu davranışlara yön veren sosyal faktörlerden en önemlisi kültürdür. Ulusların toplum yapısı üzerinde en kalıcı etki bırakan kültürel etkilerdir. İnsanların yaşadıkları kültürlerini unutup, başka uluslara ait olan bir kültürü kendi kltrymş gibi kabul edip yaşaması uzun zaman dilimi içerisinde gerçekleşebilir (29)

Değişik toplum yapılarında ve toplumların değişik katmanlarında saldırgan davranışların ve şiddet olaylarının değişen sıklıkta olması toplumun kültürel yapısının saldırganlığı etkilediğini düşündürmektedir. Bu konu hakkında bir yargıya varabilmek için çeşitli varsayımlar üretilmiştir ancak problemin tek ve tatmin edici bir cevabı olmadığı açıktır. Yapılan alışma sonucunda toplumsal şiddetin bugüne kadar üzerinde en çok durulan belirleyeni, ekonomik yetersizlik ve toplumsal huzursuzluğa ve sorunlu aile yapısı göstergeleriyle, şiddet davranışlarına bulaşma suçu oranları arasında anlamlı bir bağlantı bulmuştur. Aradaki bağlantının gösterilemediği tek istisnai lke Japonya olmuştur. Bunu Japonya'da aile dışında da kişilerin sergiledikleri davranışları çok güçlü davranışsal kontrol sistemlerinin (rneğin okul, işyeri gibi) olmasıyla açıklamıştır. Japon kültüründe toplumsal kuralların yok sayılmasının ve bu kurallara uyulmamasının çok büyük utanç duyguları doğurmasını da ek bir etken olarak belirlemiştir. Bu nedenle Japonya'da intiharların yükselmesini toplumsal ve ailevi işlev bozukluğu ile bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz (30).

2.1.3 Saldırganlık türleri

Saldırganlık üzerine çalışma yapan araştırmacıların çoğu, saldırganlığı tek başlık altında tanımlamak yerine, farklı saldırganlık türlerinin var olduğunu ve bu saldırganlık türlerinin birbirinden farklı tanımlanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. İleri sürülen bu görüşe kaynak olarak araştırmacılar, birbirinden farklı uyaranların farklı fizyolojik, psikolojik ve zihinsel süreçlerle bir araya gelerek birbirinden farklı saldırganlık türlerinin ortaya çıkmasına kaynaklık etmesini göstermektedirler (31).

Saldırganlığı özgeci, düşmanca ve izin verilmiş saldırganlık olmak üzere üçe ayırmıştır. Özgeci saldırganlık ait olduğu grubun moral standartları açısından kabul edilebilir amaçlar çerçevesinde toplum tarafından kabul edilen saldırganlık olarak tanımlanırken, düşmanca saldırganlık ise ait olduğu toplum tarafından kabul edilmeyen, birileri tarafından kısıktılmamış, tahrik edilmemiş saldırganlık olarak tanımlanmıştır. İzin verilmiş saldırganlık ise toplumsal kuralların gerekli kılmadığı, ancak toplumun belirlediği kurallar çerçevesi dışına taşmayan, kabul edilmiş ahlaki standartlara ters düşmeyen saldırgan davranışları içine alır. Çalıştığı iş yerine hırsız girmiş bir adamın gösterdiği saldırgan davranış veya bir öğretmeninin dersin huzurunu bozan dersin işlenmesine engel olan bir öğrencisini disipline etmesi buna örnek gösterilebilir (32).

2.1.3.1 Amaç-yönelimli saldırganlık

Basketbol da turnikeye çıkan sayı yapmayı amaçlayan rakibinin eline vurma, su topunda gol atmayı amaçlayan rakibini suyun içine çekme ya da karate müsabakasında rakibinden puan alabilmek için tekme atma davranışları düşmanlık niyeti içermeyen sadece belirlenen kurallar çerçevesinde bir amaca ulaşmak için gerçekleştirilen davranışlardır. Bu tür saldırgan davranışlar genellikle, daha iyi bir derece elde etmek, rakibini mağlup etmek, rekor kırmak, madalya kazanmak amacıyla ya da bir ödül veya primin kaybedilme şartlarının olduğu durumlarda görülmektedir (33).

Saldırgan davranış sergileyen kişiler karşısındaki kişilere saldırırken çoğu kez zihinlerinde başka bir şeyler düşünüyorlardır. Örnek vermek gerekirse yapılan bir deneyde çocuklar bir yetişkini basit oyuncaklar ve şişme bir bebekle oynarken izlemişlerdir. Yapılan deneylerin birinde yetişkin, yaklaşık bir dakika basit oyuncakları toplamakla işe başlamış ve sonra dikkatini şişme bebeğe vermiştir. Bebeğe yaklaşmış, onu yumruklamış, bir ağaç çekici ile vurmuş, havaya atmış ve odanın içinde tekmelerken sözlü ifadelerde bulunmuştur. Çocukların önünde bu davranış yaklaşık dokuz dakika kadar devam etmiştir. Diğer bir deneyde, yetişkin sessizce diğer oyuncaklarla ilgilenmiş ve şişirme bebekle hiç ilgilenmemiştir. Bir süre sonra her çocuk 95cm boyunda bir şişme bebeği de içeren değişik oyuncaklarla yirmi dakika yalnız bırakılmıştır. Yetişkini şişme bebeğe saldırırken izleyen çocukların daha fazla saldırgan davranışlar sergiledikleri gözlenmiştir. İlk grup bebeği yumruklamış, tekmelemiş, hırpalamış ve yetişkinin söylediklerine benzer saldırgan yorumlarda bulunmuştur. Bu pozisyondaki çocukların belirli türden bir oyuncak bebeğe karşı saldırgan davranışlar sergilemeyi öğrendiklerini ortaya konmuştur (34).

2.1.3.2 Araçsal saldırganlık

Sonradan Kazanılmış saldırgan davranışlar, araçsal saldırı olarak tanımlanır. Belirlenmiş bir hedefe ulaşmak için bu saldırı türü planlı bir şekilde uygulanır. Araçlı saldırılar belirlenmiş kurallara uygun olarak geliştirilebileceği gibi, kuralların dışına da çıkabilir (35). Araçsal saldırganlık sonucunda bazı çevresel ödüllerin kazanılması ya da hoş olmayan uyarının durması söz konusudur. Burada kurbanın çektiği rahatsızlık önemli değildir. Araçsal saldırganlık; yiyecek, su, para, cinsellik, baskın olma, statü, hoş olmayan uyarandan kaçınma ya da bunu ortadan kaldırma şeklinde nedenler sonucu ortaya çıkabilir. Bunlar saldırganlığın ortaya çıkmasına neden olan unsurlardır. Hırsızın paraya ulaşmak için paranın sahibine zarar vermesi, onu fiziksel manada hırpalaması şeklinde ortaya çıkan saldırganlık, temelde hırsızın parayı elde etme isteğine dayalıdır. Bu elde etme isteği saldırgan davranışın ortaya çıkmasına ortam hazırlar. Aynı zamanda annesinin takdirini kazanma isteği, bir çocuğun yaşıtı başka bir çocuğu sokak kavgası sırasında döverek galip gelmeye çalışmasındaki saldırganlığı ortaya çıkaran, güçlendiren etkidir. Yani sonuç olarak kendini kabul ettirme, ilgi görme isteği ve kabul görme ihtiyacı bile saldırgan davranışların ortaya çıkmasında etkilidir (36).

2.1.3.3 Düşmanca (antisosyal) saldırganlık

Düşmanca saldırganlık ise toplumsal olarak kabul edilen bir davranış şekli değildir. Ne var ki, birçok saldırgan davranış, gerçekte, toplumsal kuralların zorlamasıyla oluşur ve bu yüzden de, özgeci olarak nitelenir. Kuralları destekleme ve uygulamaya yönelik eylemler, anne-baba tarafından belirlenen kurallara uyma ya da müsabaka sırasında antrenörün emirlerine uyma, uygun hatta gerekli görülmektedir (37).

Sosyal alanda çalışma yapan psikologların birçoğu, ilk amacı başka birine zarar vermek olan bir saldırganlığın bulunduğunu tartışmaktadırlar. Böyle bir zarar verme davranışını genellikle saldırganlık olarak isimlendirir ve bu saldırganlığı duygusal ya da öfke saldırganlığı olarak düşünürler. Saldırıda bulunan kişi, diğerlerini rahatsız edici uyarılar gönderir ve onlara saldırgan davranışlar göstererek zarar vermeye çalışır (38).

2.1.3.4 Dışa yönelik saldırganlık

Saldırı, bir müsabaka esnasında içinde bulunulan ortamdaki kişilere karşı olduğunda (rakip oyuncu, hakem, seyirci vb.) dışa yönelik saldırganlıktan söz edilir. Bu tür saldırı durumlarında, rakip oyuncular, hakem, antrenör, seyirci ya da takım arkadaşlarından biri de saldırgan davranışların hedefinde olabilir. Dışa yönelik saldırı hedefe göre ikiye ayrılır: Araçlı saldırganlık, tepkisel saldırganlık (37).

2.1.3.5 Atılganlık

Şimdiye kadar anlatılan araçsal saldırganlık ve düşmanlık içeren saldırganlığa bir davranış şekli daha eklenmektedir. Bu davranış şekli aslında saldırganlıkla yani saldırgan davranışlarla karıştırılmakta olan atılganlık, yani atılgan davranıştır. Atılganlık, çok yönlü bir kavram olması nedeniyle, bu konuda çok fazla tanımlar yapılmış ve doğuştan gelen kişilik özelliği olmaktan çok öğrenilmiş, şartlara özel bir seri sözlü ve sözlü olmayan davranışlar bütünü olarak tanımlanmıştır (39). Atılganlık, kişilerin kendilerini oldukları gibi anlatabilme, olumlu ve olumsuz duygularını aktarabilme, kendilerine uymayan isteklere karşı koyabilme ve karşısındakinden bir istekte bulunabilme yeteneğidir (40).

2.1.4 Saldırganlık ve spor ilişkisi

Yapılan spor müsabakaları ve bu müsabakalarda yaşanan rekabet şartları, saldırganlık gösterileri için uygun bir zemin oluşturur. Fakat rakibe zarar veren her davranışı da, saldırganlık olarak nitelendiremeyiz. Spor faaliyetlerindeki saldırganlığın tanımını ve sınırlarını, ilgili spor dalının kurallarıyla yapılan hareketin taşıdığı niyet ve kasıt belirler. Aynı hareket, farklı spor dallarında farklı şekilde değerlendirilir. Örneğin güreşte yapılan bir “el ense çekme” tekniğini, hentbol da uygulamak mümkün değildir. Bir boks müsabakasında rakibe atılan bir yumruğun başka bir spor dalında tekrarı cezayı gerektirir. Müsabaka esnasında yaşanan beden temasının sıklığının artmasıyla birlikte, saldırganlığın görülme ihtimali de artar (39).

İnsanların yaşadıkları ortamdaki çevresel kuralların normal şartlarda yasakladığı veya hoş görmediği saldırgan davranışları, insanlar spor vasıtasıyla yok etmeye çalışmaktadır. Özellikle insanların yaşadığı ortamlardaki otoriteye başkaldırma, baskıya boyun eğmeme gibi isyankar davranışları spor aktivitelerinde yer alan ve tamamen kurallar içerisinde hareket eden hırs veya agresif davranışlar biçiminde ortaya çıkarak sporcuların saldırganlık dürtülerinin en alt düzeyde seyretmesine sebep olabilir. İnsanlarda otoriteye başkaldırma, baskıya boyun eğmeme gibi isyanların yerine spor faaliyetlerine katılarak agresif davranışlarda bulunmakta, ceza vermekten zevk duymaktadır. Spor sayesinde zihin ve beden bakımından rakiplerini yenerek tatmine kavuştuğu söylenebilir. Fakat bazı araştırmacılar tarafından sporun kısmen bireylerin saldırgan davranışlar gösterme isteklerinin önlenmesinin aksine artırdığı düşüncesi de savunulmaktadır (24).

Sporda saldırganlığın, genellikle engellenmeden kaynaklandığı söylenebilir. Burada bahsedilen engellenme, başarılı olma, güç kazanma, tanınma, prestij, üstünlük ve egemenlik sağlama gibi güdülerin önlenmesi sonucu oluşur. Antrenör ve sporcu engellenmenin kaynağını birlikte tanımlayarak bu durumdan en yüksek yararı sağlamaya çalışmalıdırlar. Saldırgan davranışlar gösterme enerjisini amaca yönelik kullanmaması sporcunun, enerjisini boşa harcaması demektir (41).

Engellenme davranışlarının neden olduğu tepkilerin en önemlisi saldırganlıktır. Çünkü saldırganlık davranışı hem bireysel hem de eylemsel olabilir. Ancak bu tanımın spor müsabakalarında pek geçerliliği yoktur. Çünkü sporun temelinde, rakip sporcuyu engelleme yatmaktadır. Bu engelleme, rakibi doğrudan engelleme şeklinde olduğu gibi, ondan daha hızlı davranarak daha usta olarak onun kazanma isteğinin önüne geçilmesi şeklinde olabilir. Bu nedenle bir yarışma için yarışma alanına çıkan bir sporcu engellemeyi başından itibaren kabullenmiştir. Bu nedenle, bu şekildeki engellemelere karşı kurallar dışına çıkmayı gerektiren saldırganlık davranışına başvuramaz. Başvurduğu takdir de cezalandırılması gerekir. Spor müsabakalarında rakip sporcuya zarar veren her sertliği ya da kural dışı her hareketi hemen saldırganlık olarak nitelendirmek gerekir. Çünkü aşırı motivasyonun ortaya çıktığı durumlarda, bu durumun neden olduğu kassal gerginlik yüksek teknik becerisini gerektiren hareketlerin yapılmasını güçlendirdiğinden sakatlanma tehlikesi artmaktadır. Aynı şekilde gerilimi yüksek olan rekabet olayının olduğu önemli müsabakalarda da kasıtlı saldırganlığa yönelik davranışlar olabileceği gibi kasıtsız sert hareketler de olabilir. Bu saldırganlık olayları ikili temas olmadığından saldırganlığı; topa sert vurma ya da ayaklarını yere vurma gibi davranışlarıyla belli ederler. Kondisyonu yetersiz olan sporcular, müsabakalarda çabuk yorulurlar ve bu yorgunluğun ilk belirtilerinin başında sinirlilik ve saldırganlık dürtüleri gelir (42).

Spor müsabakaları açısından, üzerinde durulması gereken iki önemli nokta vardır: Bunlardan birincisi; saldırgan davranışların hangi amaçla ve kasıtlı ortaya çıktığı ile ilgilidir. İkinci nokta ise; saldırının yöneldiği hedefdir. Spor karşılaşmalarının ve rekabetin yaşandığı şartlar ve seyircisinin izleyici olarak bulunduğu mücadele gerektiren spor karşılaşmalarında, saldırgan davranışların ortaya çıkması için uygun zemin hazırlanmış demektir. Fakat rakibe zarar veren hareketi de saldırganlık olarak nitelendirmememiz gereklidir. Spor karşılaşmalarındaki saldırganlığın sınırlarını, ilgili spor dalının kurallarıyla, yapılan hareketin taşıdığı amaç ve kasıt belirler (43).

Araştırmalar sonucunda bir grup çalışmada, saldırganlık ögesi yoğun olan sporları yapan bireylerin, spor dışı yaşamlarında sıklıkla saldırgan davranışta buldukları, diğer bir grup çalışmada ise bu sporları yapanların spor dışı yaşamlarında saldırgan davranışları kolaylıkla kontrol ettikleri, dolayısıyla daha az saldırgan davranışlarda buldukları yönünde bulgular ortaya çıkmaktadır (44).

2.1.4.1 Sporda saldırganlığın nedenleri

Spor müsabakaları esnasında ortaya çıkan rekabet ortamı, saldırganlık gösterileri için uygun bir zemin oluşturur. Ancak rakibe zarar veren her davranışı da, saldırganlık olarak nitelendiremeyiz. Spor müsabakalarındaki saldırganlığın sınırlarını, ilgili spor dalının kurallarıyla yapılan hareketin taşıdığı niyet ve kasıt belirler. Aynı hareket, değişik spor dallarında farklı şekilde değerlendirilir. Güreşte yapılan bir “el ense çekme” hareketini, basketbolda uygulamak mümkün değildir. Bir boks müsabakasında rakibe atılan bir yumruğun başka bir spor dalında yapılması cezayı gerektirir. Beden temasının sıklığının artmasıyla birlikte, saldırganlığın görülme ihtimali de artar (39).

Sporda alanında saldırgan davranışları ve şiddeti sadece taraftarlar değil, sporun içinde bulunan sporcu, yönetici, hakem, fanatik taraftarlar, basın yayın organları gibi faktörler etkilemektedir. Müsabakalardan önce kulüp başkanlarının karşı kulüp hakkındaki kışkırtıcı ve saldırganlık içeren sözleri, müsabaka sırasında fanatik taraftarların olumsuz tezahüratları, oyuncuların agresif davranışları, hakemlerin kendi aleyhlerine verdiklerini düşündükleri kararları, basın yayın organları tarafından taraflı kışkırtıcı haberlerin yapılması sporda saldırgan davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (44).

2.1.4.2 Sporda saldırganlık ve performans

Sportif performans, sportif bir hareketin başarılması için en iyi imkanlar ile ortaya konulan motorsal ve psiko-motorik yetenekler olarak tanımlanmaktadır (45).

Sportif saldırganlığın artması performansı daha çok arttırmaktadır. Buna kaynak olarak yüksek düzeyde uyarılma gösterilmektedir çünkü aşırı uyarılmışlık durumu düşmanlık içeren saldırganlığın bir aracıdır. Aynı durum araçsal saldırganlık içinde geçerlidir (46). Kişiler aşırı uyarılmışlık durumunda, sinirlilik, sertliğin yanında kayıtsızlık, konsantre olamama ve sakarlık gibi davranışlarda sergileyebilirler (47).

Oyun kuralları içerisinde fiziksel gücün kullanmasına atılganlık denmektedir. Oyun kurallarına uygun bir yumrukla rakibini yere indiren boksör saldırgan olarak değerlendirilmez. Bu durum izin verilmiş saldırganlık olarak tanımlanabilir. Spor eylemleri, beden temasına izin verdiği ölçüde üç grupta incelenebilir (48).

I. Grup (Bireysel Mücadele Sporları) : Saldırganlığın sergilenmesine imkan veren en uygun spor dallarıdır: Boks, judo, güreş, tekvando, karate, aikido. Saldırgan davranış izlenimi veren hareketler en çok bu grupta görülür. Bu sporların kurallarını tam olarak bilmeyenler, puan alıcı bir hareketi saldırgan bir davranış olarak değerlendirebilirler.

II. Grup (Topla Oynanan Takım Sporları) : Futbol, hentbol, basketbol gibi fiziksel temasa belirli ölçülerde izin veren sporlar.

III. Grup (Bedensel Temas Olmayan Sporlar) : Voleybol, atletizm, bisiklet, masa tenisi, okçuluk, atıcılık gibi sporlardır.

Bir başka sınıflamaya göre sporlar, kurallar ölçüsünde desteklenen veya izin verilen saldırganlık derecesine göre sınıflandırmıştır (49).

- **Doğrudan Saldırgan davranışların Teşvik Edildiği Sporlar: Amerikan futbolu,** boks ve karate gibi sporlarda, kurallar ve giysiler sporcuları korur ki bu onların en üst seviyede fizik temaslarını sağlamak içindir.
- **Sınırlı Saldırganlık İçeren Sporlar: Futbol,** su topu, basketbol, hentbol genellikle fiziksel temasın kurallarla kesin olarak sınırlandırıldığı, sporcuların saldırgan olmasını gerektiren spor dallarıdır.
- **Rakibe Karşı Dolaylı Saldırganlığın Olduğu Sporlar: Voleybol,** tenis gibi sporlar doğrudan fiziksel temas içermedikleri için dolaylı saldırganlığın olduğu sporlardır.
- **Objelere Yöneltilmiş Saldırganlık: Golf,** bowling gibi sporlarda kişilere değil, kullanılan spor malzemesine yöneltilen saldırganlık davranışı söz konusudur.
- **Doğrudan ya da Dolaylı Saldırganlığı İçermeyen Sporlar: Cimnastik** ve artistik patinaj gibi sporlar, rakip oyuncuya ya da çevreye karşı gözlenebilen saldırganlık gerektirmez.

2.1.4.3 Sporda saldırganlığın azaltılması

Sporda saldırganlığın ve şiddetin azaltılmasına yönelik alınacak tedbirleri maddeler halinde belirtmiştir (24). Bu maddeler şu şekilde sıralanabilir;

- Antrenörler, genç sporcuları saldırgan olmayan modelleri göstererek eğitmelidir.
- Belirtilen Kuralların dışına çıkarak saldırgan davranışta bulunan sporcular cezalandırılmalıdır. Mağdur olan kişilere, ceza yasalarının uygulanmasında olanak tanıyan haklar verilmelidir.
- Sporcularını saldırgan davranışlara yönelten veya onları bu davranışlardan dolayı ödüllendiren antrenörlerin antrenörlük belgeleri iptal edilmelidir.
- Basın yayın organlarının neden olduğu kopya saldırganlıkları azaltmak için, bu tür olaylar televizyon ekranlarında veya gazete köşelerinde sık sık gündeme getirilmemeli, şiddetin olumsuz yönü, eğitim amaçlı olarak kullanılmalıdır.
- Kulüp idarecileri ve antrenörler, müsabakalar öncesinde karşı tarafa olumsuz mesajlar gönderen davranışlardan kaçınmalı, ezeli rekabet içerisinde olduğu söylenen takımlar arasındaki ilişkiler artırılmalı ve desteklenmelidir.
- Stat veya salonlar etrafında alkollü içeceklerin satışı denetlenmeli ve sınırlandırılmalı, alkollü olduğu tespit edilen seyirciler stat veya salonlara alınmamalıdır.
- Stat veya salonlarda saldırgan davranışlarda bulunanlar hemen buldukları ortamdan uzaklaştırılmalıdır.
- Takımların veya sporcuların haksız olduğuna inandıkları kararlara itiraz edebilecekleri kurallar getirilmelidir.
- Stadyuma geliş ve gidişlerde yoğun olan trafiğin rahatlatılması, stada giriş ve yerini bulmada kolaylıklar sağlar, saldırgan davranışların azaltılmasında önemli olabilmektedir.
- Sportif müsabakaların, aile ile birlikte izlenilmesine olanak tanıyacak kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Fair-play gibi normlar bir nesilden diğerine sosyal davranışlar yoluyla aktarılmalıdır.

Sporda saldırganlık ve şiddet olaylarıyla ilgili çeşitli çalışmaların sonuçlarını temel olarak “Spor Psikolojisi Birliği” bu konuda dokuz öneri ortaya koymuştur. (50) Bu öneriler şunlardır;

1. Yönetim, kurallara uymamanın cezasını yeniden düzenlemelidir.
2. Yönetim, sporculara ve takımlara uygun antrenörlük yapılmasını sağlamalı, spor eğitiminde fair-play olgusu üzerinde önemle durulmalıdır.
3. Yönetim, spor karşılaşmaları öncesinde ve müsabakalın oynandığı sırada alkollü içeceklerin içilmesini yasaklamalıdır.
4. Yönetim, spor tesislerini seyircilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemelidir.
5. Medya, spor müsabakalarında ortaya çıkabilecek saldırgan olaylara dikkat çekmek yerine, bu olayları uygun bir şekilde yalıtmalıdır.
6. Medya sporcuların, antrenörlerin, idarecilerin, hakemlerin ve seyircilerin katılımını sağlayarak, spordaki saldırganlığı ve şiddeti azaltmaya yönelik kampanyalar yürütmelidir.
7. Sporcular, antrenörler, idareciler, spordaki otorite figürleri, medya çalışanları saldırganlığın ortaya çıkış nedenlerini, zararlarını, nasıl kontrol edilebileceğini anlamak için saldırganlık ve şiddetle ilgili çalışma grupları oluşturmalıdırlar.
8. Antrenörler, idareciler, hakemler ve medya çalışanları toplum tarafından beğenilen ve bekledikleri davranışları gösteren sporcuları özendirip desteklemeli, düşmanca davrananları cezalandırmalıdır.
9. Sporcular için saldırgan davranışları kontrol edip azaltılmasına yardımcı olacak eğitim programları düzenlemeli, sporcular davranışlarının sorumluluğunu almalıdır.

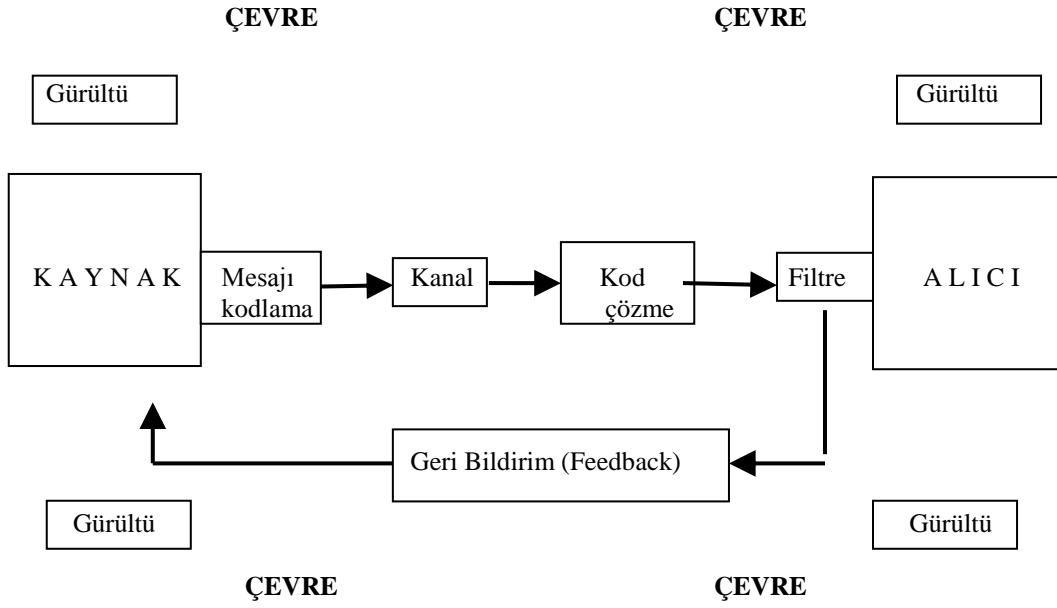
2.2 İletişim

İletişim kelimesi, Latince de “ortak” anlamına gelen “communis” kökünden türetilmiş “communication” kelimesinin dilimizdeki karşılığı olarak kullanılmaktadır. “Communication” sözcüğü, kökeni dolayısıyla ortaklığı, sosyalleşmiş olmayı, birlik ve beraberliği ifade etmektedir. Kişinin yaşamını sürdürdüğü toplum içerisinde var olan kuralları, değer ve inançları öğrenebilmesi iletişimle gerçekleşmektedir. Ayrıca başkalarıyla bir arada yaşamak, kendini ifade edebilmek, diğerlerini anlayabilmek, kısacası sosyalleşmek isteyen insan iletişim kurmaya yönelmektedir. Bu ilişki bağlamında “communication”, aynı zamanda iletişimi ifade etmektedir. Sözcük geniş bir anlama sahiptir ve iletişim-toplumsallaşma ilişkisini çağrıştırmaktadır. Fakat dilimizde daha dar bir anlamı olan “iletişim” sözcüğü, “communication” sözcüğünün temelindeki toplumsallaşma anlamını ifade edememektedir (51).

Literatürde iletişim kavramının değişik tanımları bulunmaktadır. Bir tanıma göre iletişim, “bilginin, semboller, işaretler, hareketler, mimikler vb. şeklinde bir yerden başka bir yere aktarılmasıdır (14). Bir başka tanıma göre iletişim, spor alanı içinde, sporcu performansında elde edilecek değerler açısından incelenmesi gereken bir konudur. Etkili iletişim becerilerinin kullanımı, hem sporcu performansını hem de takım performansını arttıran önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (52).

İletişim süreci bireyleri karşılıklı etkileyen değişime uğratan bir süreç olarak da kabul edilmektedir. İletişim süreci içerisinde belli hedefler ve öğeler yer almaktadır. İletişim süreci temel olarak; gönderici(kaynak), ileti(mesaj), kanal ve alıcı(hedef) olmak üzere dört temel öge içermektedir ancak bu üç temel ögenin dışında iletişim süreci içerisinde, kodlama ve kod açımı, gürültü ve geri besleme yer almaktadır (53).

Sonuç olarak, etkili iletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için duygu ve düşüncelerini sembollerle aktaran gönderici ile bu sembolleri çözümleyip anlayan bir alıcıya, mesaja, kodlamaya, kanala, kod açmaya, geri bildirim ve çevreye ihtiyaç bulunduğu; gürültü ve algılama ve değerlendirmenin iletişim süreci üzerinde etkili diğer öğeler olduğu söylenebilir (54, 55, 56). Temel iletişim süreci ve öğeleri şekil 1’de ayrıntıları ile verilmiştir.

Şekil 2.1. Temel İletişim süreçleri ve öğeleri (57)

Kaynak; iletişimin gerçekleşmesi için duygu ve düşüncelerini iletmek isteyen bir kaynağa ya da göndericiye ihtiyaç vardır. Mesajları hazırlayan ve alıcıya gönderen birey, grup veya örgüt gönderici olarak tanımlanabilir (58). Başka bir tanıma göre ise gönderici, diğer kişi veya kişilere sözlü, yazılı, sözsüz mesaj veya işaret diliyle bir şeyler aktarmaya çalışan kişidir (56).

İletişimde en büyük sorumluluk, iletişimi başlatan ve mesajı alıcıya gönderen kaynağa aittir ve sürecin başarısı büyük ölçüde göndericinin bilgi, beceri ve özelliklerine bağlıdır. Başka bir ifade ile alıcıların güveninin kazanılması ve iletişim sürecinin başarılı kılınması üzerinde göndericilerin bilgi, beceri ve deneyimleri etkili olmaktadır (59). Kaynağın etkili bir iletişimi gerçekleştirmesi iletişim becerisine, tutum, iletişim kurduğu konuya ilişkin deneyim ve bilgisi ile toplumsal ve kültürel etkenlere bağlı olarak değişebilir. Bu açıdan, mesajın alıcı tarafından anlaşılır ve inandırıcı bulunması, büyük ölçüde kaynağın bilgi birikimine ve deneyimine bağlıdır (54).

Bunun yanında göndericinin algılama yetisi ve deneyimi mesajın ne kadar ilgi çekeceğini etkileyen faktörlerdendir (56). Bu durumda, gönderilecek mesajın saptanması ve anlaşılır hale getirilmesi gönderici tarafından dikkat edilmesi gereken bir konu haline gelmektedir (55).

Eren, mesajın hazırlanmasında kullanılan sembollerin alıcı için anlaşılır olması, soyut ifade ve sembollerden çok somut olanların kullanılması, sembollerin alıcının aşına olduğu anlamlarda kullanılması ve alıcının anlaması zor olabilecek sembollerin açıklanması gerektiğini belirtmiştir (55). Özetle, göndericinin görevinin gönderilecek mesajın belirlenmesi ve anlaşılır hale getirilmesi olduğu söylenebilir (60).

Mesaj; duygu, düşünce ya da bilginin kaynak tarafından kodlanmış biçimi olarak tanımlanabilen mesaj, göndericinin iletmek üzere hazırladığı görsel, işitsel veya hem görsel hem de işitsel simgelerden oluşmuş somut bir ürün olmanın yanında, iletişim sürecinin temeli niteliğindedir (61). Bu nedenle mesaj bireylerin duygu, düşünce, değer ve davranışlarını yansıtır ve göndericinin alıcıda ortaya çıkarmak istediği duygu ve düşünceler olarak tanımlanabilir (62).

Mesajın içerik ve yapı olmak üzere iki önemli ögesi vardır. İçerik anlamla, yapı ise semboller ve kodlarla ilgilidir. İletişim sürecinin başarılı olabilmesi için mesaj, alıcının dikkatini çekecek biçimde düzenlenmeli, kaynağın ve alıcının ortak yaşam ve deneyimlerini yansıtan sembollerle iletilmelidir (63). Bu semboller konuşulan sözcükler, grafik veya şekiller, bir yüz ifadesi veya el kol hareketlerinden oluşabilmektedir (64). Yazılı ya da sözlü olarak bir kanal vasıtasıyla onu çözecek ve anlamını yorumlayacak alıcıya gönderilen mesaj alıcı tarafından her zaman göndericinin amaçladığı şekilde anlaşılabilir. Bu durum, iletişimde sorunlara neden olur ve kişiler arası iletişim sorunlarının geneli anlam uzlaşmazlığından kaynaklanır. Buradan hareketle iletişimin sağlıklı şekilde gerçekleşmesi için mesaj anlamlı olmalı, içindeki simgeler alıcılar tarafından anlaşılır olmalı, aksi takdirde iletişimin bir gürültü olmaktan ileriye gidemeyeceği söylenebilir. Bu açıdan, mesajın etkin iletişimi sağlayabilmesi için, taşınması gereken bazı şartlar vardır. Bunlar;

- ✓ Hedefin bilgi, düşünce ve deneyimlerine uygunluk,
- ✓ Hedefin ihtiyaç, istek ve değer yargılarına uygunluk,
- ✓ Hedefin ilgi alanlarına uygunluk,
- ✓ Hedefin toplum içindeki rollerine ve konumuna uygunluktur (57).

Mesajın bir iletişim aracı ile iletilmesinde, uygun aracın seçimi, seçilen araca uygun şekilde kodlanması iletişim becerisi ile ilgili konular arasında yer almaktadır (65).

Bu bağlamda, mesajın dili ve içeriği sağlıklı bir iletişim süreci açısından büyük önem taşımaktadır. Mesajın dili alıcı tarafından anlaşılabilir, açık, net ve kesin olmalıdır. Mesajın içeriği yani iletmek istenen bilgi ve düşünceler ise yanlış yoruma yol açmayacak şekilde sistematik olarak aktarılmalıdır. Özellikle alıcının eğitimi, sosyal düzeyine ve diğer özelliklerine uygun içerikte mesaj hazırlanmasına özen gösterilmelidir (66).

Mesajı kodlama; kod, insanlara anlamlı gelecek şekilde yapılandırılan simgeler ya da semboller olarak tanımlanabilir (54). Daha ayrıntılı bir ifade ile göndericinin bilgi, düşünce ve duygularından oluşan amacı, alıcı tarafından anlaşılabilir sistematik sembolere ya da mesajlara dönüştürme ve iletmeye hazır hale getirme sürecidir (67).

Kodlama, göndericinin iletmek istediği fikirleri sembolleştirir. Bazen sözcük, bazen jest ve mimik, bazen de şekil veya resim şeklinde olan semboller yalnızca mesajların iletilmesi amacıyla oluşturulur. Zira, sembolleştirilmemiş zihinsel süreç niteliğindeki anlamlar iletilemez. Sembollere yüklenen anlamlarla ilişkili olarak gönderici ve alıcı arasındaki uyumun derecesi ne kadar yüksek olursa mesajın istenilen biçimde anlaşılması da o derece yüksek olur. Bu açıdan bireyin hem kendileri için hem de karşısındakiler için ortak anlamlar taşıyan semboller seçmesi anlam kazanmaktadır (68).

Kanal; bir şeyi bir noktadan bir diğer noktaya hareket ettirmek için bir taşıyıcıya ihtiyaç vardır. Mesajda göndericiden alıcıya taşınırken bir kanaldan geçer. Kanal gönderici ile alıcı arasındaki bağı temsil eder. Ses dalgaları, ışık dalgaları, radyo dalgaları, telefon kabloları, sinir sistemi gibi unsurlar mesajı taşıyan fiziksel araçlardır. Bunlar duyu organlarını uyandırabilecek ve belli fiziksel özellikleri olan araçlardır ve onları uyardıkları duyular açısından işitsel, görsel, dokunmayla, koklamayla, tat almayla ilgili kanallar olarak sınıflandırabiliriz (63).

İletişimin gerçekleşebilmesi ve etkili olabilmesinde kanal seçiminin çok büyük önemi vardır. İletişimde ulaşılmak istenen amaç, zaman ve mekan sınırları, ya da olanakları kanal seçiminde dikkate alınmalıdır (69).

Gönderici ve alıcı arasında mesajların iletilmesini sağlayan kanal mesajın gönderilmesi ve alıcının bu mesajı alması üzerinde, dolayısı ile iletişim gerçekleşmesinde önemli bir paya sahiptir (54). Göndericinin mesajı ve alanın yorumladığı anlamın aynı olmasında kanal önemli bir yere sahiptir. Mesajın göndericiden alıcıya gönderildiği ortam ya da yol olarak tanımlanabilen kanal, mesaj hazırlandıktan sonra göndericiden alıcıya doğru, işitsel, görsel, elektronik veya diğer araçlar yardımıyla iletilme aşamasına gelir. Gönderme aşaması, bültenler, duyurular, genelgeler, resmi yazılar, telefon, bilgisayar, yüz yüze iletişim gibi yazılı, sözlü veya yazılı ve sözlü kanalların biri veya kombinasyonları ile gerçekleşir (63).

Şifre çözümü; alıcının mesajı aldıktan sonra, bunu anlamlı bilgi haline getirmesine sembollerin çözülmesi denir (64). Bunun için alıcının mesajı algılayabilmesi, daha sonrada anlamlı hale getirecek nitelikte olması gerekir (66).

Alıcının mesajı anlayabilmesi için mesaj içeriğinin, başka bir deyişle şifrelenen mesajın çözümlenmesi gerekir. Mesajın çözülmesi, alınan şifrelerin istenilen anlamlara gelecek şekilde alıcı tarafından kişisel çevirimidir. Ancak ortak dil kullanımı, mesajın gönderildiği anlama gelecek şekilde alıcı tarafından çözülmesine olanak sağlayabilir (70). İletişim sürecinin her aşamasında ortaya çıkabilen iletişim engelleri şifre çözme aşamasında daha yaygın olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü mesajların çözülmesi sırasında karşılaşılan sorunların kültürler arası iletişim süreçlerinde sıklıkla engel teşkil ettiği belirtilmektedir (71).

Birçok insan iletişimi talimat verme ya da açıklamalarda bulunma olarak görmekte ve karşı tarafa talimatları söylemenin veya anlatmanın yeterli olduğunu düşünmektedir. Ancak iletişim, alıcının mesajı anlamlandırması bitinceye kadar bitmez (67).

Kabul (Alma); kanal vasıtasıyla iletilen mesajın alıcı tarafından kabul edilmesi aşamasıdır. Sözlü mesajları alma aşamasında alıcının iyi bir dinleyici olması, yazılı mesajları algılayabilme konusunda ise dikkatli bir okuyucu olması önem taşır (72).

İletişim sürecinde alıcı, mesajı ulaştırmak istediği kişi (yönetici veya diğer çalışanlara), grup (resmi veya resmi olmayan), örgütsel birim (çeşitli bölüm, şube, büro.), veya makine (bilgisayar) anlamını ifade eder (73).

Haberleşmenin amacına göre alıcı belirli bir davranışta bulunur fakat amaç alıcıyı belirli bir davranışa sevk etmek değilse, alıcı sadece mesajın ifade etmek istediği şeyi öğrenmiş ve kavramış olur (64). Etkili bir iletişim olabilmesi için kaynak ile alıcının sosyo-kültürel yapısı, bilgi düzeyi, davranış özellikleri, iletişim becerileri arasında bir dengenin olması gerekmektedir (70).

Alıcı mesajı aldıktan ve şifresini çözdükten sonra, kabul etme veya reddetme hakkına sahiptir; gönderici ise mesajların alıcı tarafından kabul edilmesini ve bu mesajın istediği davranışlara dönüştürmesini arzu eder. Ancak, alıcı iletişim sürecinde mesajın alınması, alınmaması veya bir kısmının alınması konusunda önemli derecede kontrole sahiptir. Bu nedenle, mesajın doğruluğu, göndericinin otoritesi ve alıcının davranışları gibi bazı etkenler alıcının kabul etme kararı üzerinde etkili olabilmektedir (74).

Alıcı; iletişim sürecinin son aşamasında yer alan alıcı (hedef); gönderilen mesajı algılayan ve bunun anlamını bildiğini göstermek suretiyle, iletişimsel eylemin genel amacı olan anlamların ortak paylaşılmasını gerçekleştirmeye çalışan kimse olarak ifade edilmektedir (61). İletişimin gerçekleşmesi ve sonlanması için alıcının mesajı alması ve doğru anlaması gerekir (56).

Alıcının iletişim becerileri de en az göndericinin iletişim becerileri kadar iletişim sürecinin sağlıklı işlemesi ve göndericinin amacına ulaşma açısından önemlidir. Eğer alıcının dinleme, okuma ve düşünme becerisi mesaja göre yetersiz ise kaynağın gönderdiği mesajın anlamlandırılması ya gerçekleşmeyecek ya da eksik kalacaktır (54). Bunun yanında, algısal bozukluklar da mesajın alıcı tarafından istenilen şekilde anlaşılmasını engelleyecek bir filtre gibi davranabilmektedir (56).

İletişimin amacı, mesajın alıcı tarafından paylaşılması ve alıcıda istenilen değişmeyi sağlamaktır. Yani, gönderenin isteği doğrultusunda alıcının davranış değişikliğinde bulunmasıdır (65). Değişme, iletişim sürecinin kritik bir basamağıdır. Bu basamakta artık istenilen değişimin gösterilip gösterilmemesi büyük oranda alıcının kontrolündedir ve mesajın alındığı ve anlaşıldığı ile ilgili olarak alıcı tarafından göndericiye geri bildirimde bulunulması büyük önem taşır (74).

İletişimin alıcıda oluşturduğu etkiler, alıcının bilgi düzeyinde, tutumunda ve davranışlarında ortaya çıkan değişimler olarak belirtilebilir. Göndericinin planladığı gelişme ve değişimin, alıcının davranışında ortaya çıkıp çıkmaması, iletişimin etkisini ve başarısını gösteren bir ölçüt olarak değerlendirilebilir (75).

Geri bildirim (feed back); geri bildirim, haberleşme sürecindeki son safha olup alıcının, göndericinin mesajına bir çeşit cevap vermesidir. Alıcı, mesajın kodlarını çözdükten ve bir anlam verdikten sonra mesaj kaynak durumuna döner. Diğer bir ifade ile alıcının almış olduğu mesajı cevaplandırmak üzere göndericiye yeni bir mesaj iletilmesidir (64).

Geribildirim, bir göndericinin iletisine alıcı tarafından gösterilen tepki ya da alıcının göndericinin mesajına verdiği yanıt olarak tanımlanmaktadır (76). Bu haliyle geribildirim göndericinin mesajına alıcının gereksinimlerine ve tepkilerine uygun hale getirmesine ve alıcının iletişime katıldığı duygusunu yaşamasına yardımcı olmasının yanında, göndericiye iletişimin başarısı hakkında bilgi verme gibi bir işlevi de vardır. Böylece, göndericinin kendisini ve mesajlarını değerlendirmesine olanak sağlayan geribildirim, mesajın göndericinin hedeflediği şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını da doğrular (54). Çünkü geribildirimden sonra alıcı, göndericiye mesajın alındığını ve mesajın anlaşılma derecesini gösteren bir mesaj gönderir (77).

Negatif geribildirimlerin sonuçları üzerine yapılan bir araştırmada olumsuz duyguların çekişmeleri tetiklediği; yakın ilişkilerin ise işbirliğini arttırdığı bulunmuştur (78). Özetle, geribildirim, karşınızdakilere yaptığınız veya söylediğiniz her şey hakkında ne hissettiğinizi söyleme sürecidir. Yöneticilerin düzenli olarak karşısındaki kişilere geribildirim verme durumunda buldukları düşünülürse, geribildirim yöneticiler için önemli bir beceridir. Bu açıdan, yöneticiler verecekleri geribildirimlerin anlaşılır, kabul edilir ve inandırıcı olmasına özen göstermelidir (79). Gürültü; ek olarak, iletişim sırasında planda olmayan ve iletişim akışını bozan “gürültü” unsurunu iletişim sürecinin içine alabiliriz. Gürültü alıcının göndericiden daha farklı ileti almasına neden olur. Gürültü, iletişim sürecinde gerçekleşen ve iletişimi zedeleyen planlanmamış bir olgudur. Ancak iletinin görülmediği, duyulmadığı ya da yanlış algılandığı durumlarda karşılaşılır (80).

Gürültü gibi dikkat ve ilgi dağıtıcı şeyler iletişim süreci üzerinde her zaman kötü bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, gürültünün alıcının duygu, düşünce ve davranışlarını da içeren ve iletişimi bozan şeyler olduğu söylenebilir. Çalışanların telefon konuşmaları veya yüksek sesli müzik, örgütlerde ortaya çıkan gürültülere örnek olarak verilebilir. Ancak, gürültü her zaman işitsel engeller şeklinde olmayabilir. Bazen iş stresi, korku, kararsızlık veya taraf tutma şeklinde de ortaya çıkabilir (56).

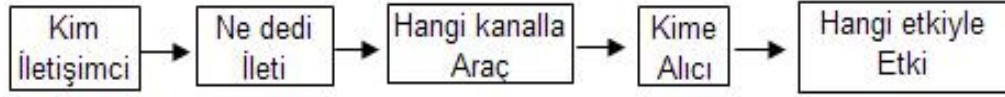
Çevre; iletişimin tam olarak anlaşılabilmesi mesajın iletiildiği ve alındığı çevreyle ilgili bilgi sahibi olunması gerekir. Çünkü çevre gönderilen mesajın alınmasını ve anlamlandırılmasını etkileyebilir. İletişim sürecinde çevre bazen bir yönetici odası, bazen de personelin dinlenme odaları olabilir. İletişimi etkileyen anahtar özelliğe sahip çevresel faktörlerden birisi de örgüt kültürüdür. Örneğin, tartışma doğurabilecek mesajların güven ve saygının yüksek olduğu durumlarda iletilmesi daha kolay olacaktır (56).

2.2.1. İletişim kuramları

İletişim alanında yapılan araştırmaların temelinde eğitim, propaganda, telekomünikasyon, reklam ve halkla ilişkiler alanında etkiyi artırma isteği yatar. II. Dünya savaşı sonrasında önemli çalışmalar büyük oranda ABD’de yapılmaya başlanmıştır. 1950’li yıllar model geliştirme çalışmalarının verimli olduğu ve geliştirilen modellerle iletişim alanında birlik sağlama ve büyüme arayışının sık görüldüğü yıllardır (81). Birçok araştırmacı tarafından yapılan iletişim araştırmalarına temel olan ilk modeller Laswell, Newcomb, Gerbner ve Jacobsen tarafından geliştirilmiştir;

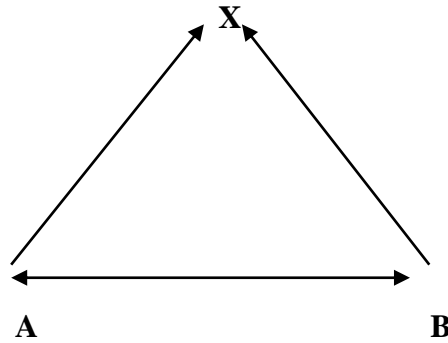
Lasswell modeli; Lasswell, bir iletişim eylemini tanımlamanın en uygun yolunun şu sorulara cevap aramak olduğunu belirtir. “Kim, neyi, hangi kanaldan, kime, hangi etkiyle söyler”(bkz. Şekil 2). Lasswell’e göre iletişim çizgisel tek yönlü bir süreçtir. Şöyle ki; ileti verici tarafından mesaj olarak çıkmakta kanal sayesinde alıcıya erişmekte ve böylece mesaj alıcı da değişikliğe yol açmaktadır. Bu nedenle, iletişim temelde bir ikna etme süreci olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Lasswell, mesajların her zaman etkileyici olduğunu varsayar. Yani, mesaj kaynak tarafından gönderilmekte, kanal sayesinde hedefe erişmekte ve neticede değişikliğe yol açmaktadır. 1948’de ortaya atılan bu modelde, vericinin alıcıyı etkileme amacı temel alınmıştır.

Lasswell'e göre mesajlar uyarıcıları, alıcıda ortaya çıkan değişiklik ise tepkiyi oluşturur. Yani etki ile tepki doğrudan birbirleriyle ilişkili biçimde ortaya çıkar. Ancak bu, tek yönlü bir iletişim modelidir. Geribildirim göz ardı edilmiştir (82).

Şekil 2.2. Lasswell'in İletişim Modeli (82)

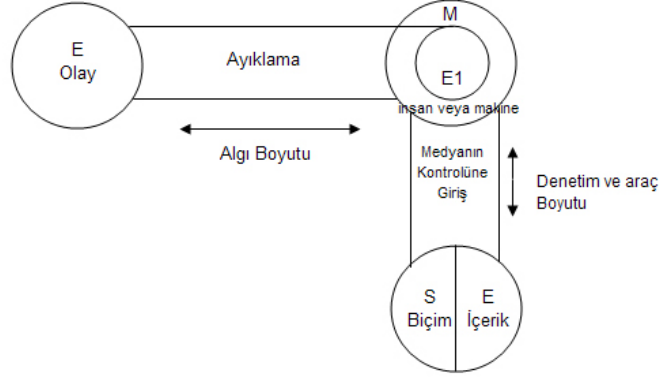
Newcomb modeli; model iki kişi arasındaki iletişim ilişkisinin dinamiklerini açıklamaktadır. Newcomb kişiler arası ilişkilerde davranışın ortaya çıkmasını sağlayan ve destekleyen bilgiyi aramak, var olan koşulları ve bilgiyi ortaya koymak amacıyla bu modeli geliştirmiştir. Bununla birlikte üçgen modeli sosyal ilişkilerdeki iletişimin rolüne önem vererek, toplumsal ilişkilerde dengeyi sağlamada en önemli unsurun iletişim olduğunu vurgulamaktadır (83).

Şekil 2.3. ABX Modeli (83)

Modelin açıklamasında, A ve B aktarıcı, X ise toplumsal çevrenin bir parçası olarak görülmektedir. ABX bir sistemdir ve içsel ilişkiler karşılıklı bağımlılık biçiminde yürümektedir. Eğer A değişirse B ve X de değişecektir ya da A, X ile ilişkisini değiştirirse B ve X arasındaki ilişki de değişecektir. Eğer A ve B iki arkadaş olarak kabul ediliyorsa X her ikisinin de bildiği başka bir nesne ise ve benzer tutumlara sahiplerse sistem dengede kalacaktır (82). İletişim X'in her iki taraf için ortak bir obje olduğu zamanlarda gerçekleşir (53).

Gerbner modeli; Gerbner işletmelerde geniş amaçlı bir iletişim modeli üretmeye çabalamıştır. İletiyi gerçeklikle ilişkilendirmiştir. İletişim süreci iki boyutu ile ele alınmaktadır. Bunlar algılama ve denetimdir (84).

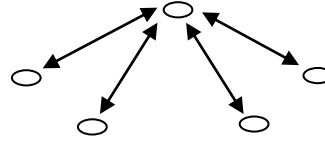

Şekil 2.4. Gerbner İletişim Modeli (84)

Yatay düzey: Sürecin başında bir E olayı bulunmaktadır. M belirli bir gerçekliği algılayandır. (bir kişi veya örneğin kamera, mikrofon gibi bir makine olabilir) E ile E1 arasındaki ilişki bir ayıklama olarak anlaşılabilir. Zira M, E'nin tümünü kabul etmeyebilir. M bir makineyse ayıklama onun kapasitesi ve kavrayışıyla belirlenmektedir. M bir kişiyse, ayıklama daha karmaşık olacaktır. Zira birey otomatik olarak ve bir mekanik araç gibi uyarıyı kabul etmez. Kabul süreci öznenin tüm yaşantısını kapsayan bir müzakere, etkileşiminin sonucudur.

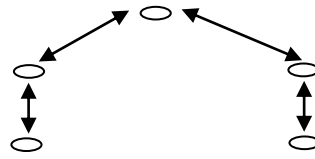
Dikey düzey: Gerbner'in SE olarak adlandırdığı şey, E olayına ilişkin E1 tarafından kavranmış olan simgenin nakledilmiş halidir. Olaya ilişkin bu simge doğal olarak ileti kavrama ile adlandırılmaktadır. Bu iletinin temsil ettiği çerçeve S (simgeyi gösteren) ve E (içeriği ihtiva eden) olarak ikiye ayrılmaktadır. Böylece öznenin seçtikleri arasında çok sayıda S olabilir. E'yi en iyi temsil edebilecek S'yi bulmak iletişimci için en zor iştir (84). Jacopson modeli; Jacopson iletişimde kullanılan ağları beş farklı şekilde ifade etmiştir. Bunlar, merkezi model, zincir modeli, y tipi iletişim ağı, dairesel model ve yıldız türü iletişim modelleridir.

Merkezi model; ast ve üst ilişkilerinin belirgin olduğu geleneksel örgütlerde sıkça kullanılmaktadır. Bu iletişim ağında tüm bilgi akışı grup lideri olan merkezdeki kişi kanalıyla gerçekleşir ve diğer bireyler birbiri ile iletişim kuramazlar (57). İki seviyeli hiyerarşinin hakim olduğu bu modelin en yapısal ve merkeziyetçi özelliğe sahip olan iletişim modeli olduğu söylenebilir.

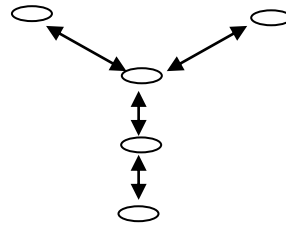
Şekil 2.5. Merkezi Model (57)

Zincir modeli; merkezi modelden sonra en merkeziyetçi özelliğe sahip iletişim ağıdır. Zincir türü iletişim ağında iletişim kanallarının sayısı, üyelerin doyumu, hız ve doğruluk diğer iletişim ağlarına göre orta seviyede gerçekleşmektedir (57).

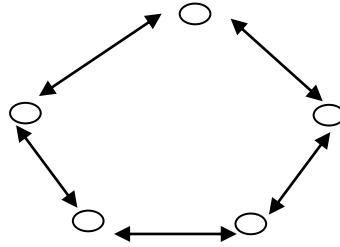
Şekil 2.6. Zincir Modeli (67)

Y tipi iletişim ağı; iki üyenin zincir dışında kalması haricinde zincir türü iletişim ağıyla benzerlik göstermektedir (69). Ancak bu modelde doyum, hız ve doğruluk yüksek; iletişim kanalı sayısı ve grup tatmini düşüktür. Bu özelliği nedeniyle daha küçük gruplar için uygun olduğu söylenebilir (57).

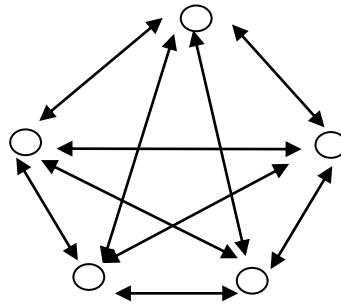
Şekil 2.7. Y Tipi İletişim Modeli (57)

Dairesel model; üç seviyeli hiyerarşinin hâkim olduğu bir ağıdır ve merkezi bir model değildir. Bu özelliği ile grup üyelerinin birbirleri ile iletişim kurma olanakları fazladır. Her üyeye eşit iletişim fırsatı tanır ve her üye hem sağında hem de solunda bulunan üyelerle iletişim kurabilir. Üyelerin her biri karar verici konumuna gelebilir ve demokratik bir iletişim modelidir (85).

Şekil 2.8. Dairesel Model (39)

Yıldız türü iletişim modeli; serbest model olarak da adlandırılan bu iletişim modeli dairesel iletişim modelinin bir uzantısı niteliğindedir. Dairesel modelde her üyenin birbirleriyle etkileşimde bulunması yıldız türü iletişim modelini ortaya çıkarır. Bu modelde her üyenin istediği üyeye özgürce iletişim kurabilmesi mümkündür. İletişim daha demokratik bir yapıya sahiptir ve belirgin bir lider yoktur (69).

Şekil 2.9. Yıldız Modeli (69)

Kullanılacak iletişim modelinin etkililiği grup tarafından gerçekleştirilecek işlerin niteliğine, belirsizlik derecesine ve çapraşıklığına bağlıdır. Dolayısıyla hangi durumlarda ne tür iletişim modelinin kullanılacağını belirlemek etkili iletişim anahtarlarından birisidir (85).

2.2.2. İletişim sınıflamaları

Kişi içi iletişim: İki birim arasında gerçekleşen iletişimin bir benzeri de bazı zamanlarda bireyin içinde gerçekleşebilmektedir. Bu iletişime örnek vermek gerekirse, bireyin kendi iç dünyasını gözlemlemesi, ihtiyaçlarının farkına varması, kederlenmesi yada sevinmesi verilebilir. Bu durumda kişi içi iletişimi, insanların kendi içlerinde ürettikleri bazı mesajları yorumlaması şeklinde tanımlamak mümkündür.

Kişilerarası iletişim: Yüz yüze iletişim olarak da adlandırılan kişiler arası iletişimi “kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişim” biçimidir.

Örgüt-içi iletişim: Örgütü belli bir amaca ulaşabilmek için bireylerin faaliyetlerinin iş bölümü anlayışı içerisinde koordine edildiği ve çevresiyle etkileşim içerisinde bulunduğu yapı olarak açıklamak mümkündür. Çevreleri ile etkileşim halinde bulunan örgütlerde, hiyerarşik bir düzen söz konusudur. Bundan dolayı örgütte, kişiler önceden belirlenmiş bir takım rollere girerek bu rollerin gereğini yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

Kitle iletişimi: Farklı türdeki iletilerin, büyük ve dağınık insan topluluklarına bu amaç için geliştirilmiş araçlar kullanılarak iletilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür (86).

2.2.3. İletişim Çeşitleri

İletişim kurmak, insanların günlük, özel, toplumsal ve örgütsel yaşamlarının vazgeçilmez bir etkinliğidir. İletişim yaşamsal bir zorunluluktur. Genel olarak dört tür iletişimden söz edilir. Bunlar sözlü iletişim, sözsüz iletişim, yazılı iletişim ve elektronik iletişimdir (87).

Etkili ve sağlıklı bir grup içi iletişim üyelerin ortak inanç, değer ve tutum oluşturmaları, arzu, duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını birbirlerine iletmeleri, üzüntü ve sevinçlerini paylaşımları açısından oldukça önemlidir ve burada sözel iletişimin oynadığı rol çok önemlidir (88).

Sportif bir performans hatasını düzeltmenin en etkili yollarından birisi; önce, hatanın yer aldığı kısımda neresinin doğru yapıldığına işaret edilmeli; sonra, olumlu bir yaklaşımla hatanın nerede ve nasıl yapıldığı, devamında da doğrusunun ne olması gerektiği anlatılmalıdır. Konuşma sporcular cesaretlendirilerek ve doğruya vurgu yapılarak tamamlanmalıdır (89).

Biriyle sözlü iletişim kurarken, öncelikle sözlü mesajların, doğru olup olmadığına karar vermek gerekir. Bu da söylenecek kelimeleri, kullanılacak dil türünü iyi seçmeye bağlıdır (90). Dil ile iletişimde, kişilerin ‘ne söyledikleri’, dil-ötesi iletişimde ise “nasıl söyledikleri” önemlidir. Araştırmalar, insanların günlük işlerinde, yaşamlarında söylemek istediklerini karşısındakine aktarırken, ne söylediklerinden çok nasıl söylediklerini önemseydiğini göstermektedir. İnsanların sözlerinin kapsamı kadar, ses tonlarındaki canlılık da çok önemlidir (72).

Sözsüz iletişim (beden dili); Beden dili duygu ve düşüncelerin iletişimde kullanılan hareket, jest (el ve kol hareketleri), mimik (yüz ifadeleri) ve vücut hareketleri ile gerçekleşmektedir (91).

Sözsüz iletişimin bazı zamanlarda kelimelerden daha fazla anlam iletebildiğini söylemektedir (92). Kişilerarası iletişimde anlamların iletiminde sözcüklerin ortalama %10, ses tonunun %30 ve beden dilinin oluşturan jest ve mimiklerin %60 rol oynadığı belirtilmektedir (63).

Tıpkı ses tonu ve kullanılan sözcüklerde olduğu gibi; sözsüz iletişimde de tutarlı olmak gerekir. Bu konudaki tutarsızlığa en olumsuz örnek; “bir baş sallama hareketi” olabilir. Baş sallama davranışı durumun kabul edilemez olduğu anlamına da gelebilir. Sporcuya “aferin devam et” anlamına da, sporcu antrenör’ün sözcük ya da vücut hareketlerinden hangisini ifade etmek istediğini anlamalıdır (93).

Yazılı iletişim; yazılı iletişimin üstünlüğü, yazılı kanıt niteliğinde olmasıdır. Kişiler sözlü iletişimi belirli bir süre sonra unutabilirler. Bu nedenle yazılı kayıtların önemi büyüktür. Üstelik yazı ile tüm ilgililerin aynı mesaj almaları sağlanmış olur (94). Bu özellikler ile sözlü iletişime göre daha avantajlıdır. En önemli avantajı ise bilgiler kayda geçirildiği için ‘yazılı kanıt’ niteliğinde oluşudur (64).

Yazılı iletişimde etkinliğin ilk şartı, uygun kelimeleri, deyimleri seçmek ve alışılmış kişilerce kuralları belirlenmiş biçimde kelime ve deyimleri birleştirmektir. Anlaşılamayan, kişilerce önemsenmeyen kelime ve sözcüklerle gerçekleştirilen iletişim de, ya mesaj tam olarak alıcıya iletilemeyecek ya da alıcının mesajı yanlış yorumlamasına yol açacaktır (66).

Elektronik iletişim; elektronik ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler sayesinde insanlar bu teknolojilerin unsurları ile de iletişime başlamışlardır. Bu araçlar, telefon, faks, radyo, televizyon ve bilgisayardır (87).

2.2.4. İletişim ve spor

İnsanın psikolojik gereksinimlerinin doyurulmasında iletişim önemli bir rol oynar. Bunlar birincil gereksinimler olduğu gibi (barınma, beslenme, cinsellik gibi), ikincil gereksinimler (sevgi, güven benliği geliştirme, dostluk) de olabilir. Birincil ve ikincil gereksinimlerin her ikisinin de odak noktası, bireyin var olma savaşımıdır. Bunun içinde varlığını çevresine duyumsatma, kendisini tanıma, kendini başkalarına ifade edebilme, yeteneklerini geliştirme arzusu büyük rol oynar (95).

İletişim grubu birbirini takip eden üç sürecin oluşması ile gerçekleşir.

- Farkına varma
- Çözümleme
- Yeni davranışların denenmesi ve benimsenmesi

Spor kulüplerinde yapılacak olan iletişim grubu oturumları üç olgu üzerinde etkilidir. Öncelikle grup üyeleri üzerinde bireysel etki yaparak, grup üyelerinin kişisel özelliklerini, kişisel performanslarını yükseltecek yönde geliştirir. Ayrıca grup üyelerinin yaptıkları spor dalı hakkında bilgilerini arttırıp bu yeni bilgilerin benimsenmesi yolu ile ikinci performans artışı sağlar. Yine aynı zamanda grup süreçlerini olumlu yönde geliştirerek grup dinamiğini ve buna bağlı olarak grubun performans kapasitesini yükseltir (96). İletişim ve spor, toplumsal yaşamı belirleyen temel olgulardandır. İletişim olgusu bireyselliği gereği toplumsallığı sağlayan bir insan etkinliğidir. Bireyin olduğu kadar, toplumun varoluşunun gerçekleşmesi yine iletişikle sağlanır (97).

Spor ise, toplumsal yaşamın olmazsa olmaz bir ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun gündelik yaşamında doğrudan yer alan spor etkinlikleri her yaş ve cinse seslenebilecek bir nitelik taşımaktadır. Çeşitli dallarda gerçekleşen spor etkinlikleri, aynı zamanda toplumsal iletişime ve birlikteliğe katkı sağlamaktadır (98).

Genel olarak iletişimin içerik ve duygudan oluştuğu söylenebilir. İçerik mesajın özüdür ve duygu onu nasıl hissettiğinizle ilgilidir. İçerik genellikle sözlü olarak, duygular ise sözsüz olarak ifade edilir. Stres yüklü müsabaka sporları, iletişimde içerik ve duyguyu denetim altında tutmak bakımından antrenörleri ve sporcuları zorlar. Ancak antrenörler ve sporcular çalışarak ve çaba göstererek eksik yönlerini geliştirebilirler (47).

2.2.5. İletişim becerisi ve sporun iletişim becerisi boyutu

İletişim becerileri, pek çok beceri için temel oluşturmakta ve sözel olan ve sözel olmayan mesajlara duyarlılık, etkili olarak dinleme ve etkili olarak tepki verme biçiminde özetlenebilmektedir (99). İletişim becerisi sosyal iletişim, kişilerarası iletişim ve sosyal etkileşim demektir (100).

İletişim becerileri öğretilen ve öğrenilebilen fakat bu konuyla ilgili egzersizler yapılmadığında unutulabilen becerilerdir (100, 101). İletişim becerilerinin sezgi yolu ile gerçekleştiğini düşünenlerinin yanında, iletişim becerilerinin çoğu öğelerinin (sözel, sese dayalı, dokunsal, bedensel vb.) öğrenilebilir olduğunu savunanlar da bulunmaktadır (100, 102).

İyi bir iletişim yeteneği olan birey, iletişim kurduğu kişinin sözel ve sözel olmayan davranışlarını ve iç dünyası hakkındaki ipuçlarını anında görür ve değerlendirmeye çalışır (100, 103, 104).

İletişimin sağlıklı olması anlamlı ve doyurucu olmasını, yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmelerini sağlarken, iletişimin sağlıklı olmaması ise anlaşılama, kendi gereksinimlerini karşılayamama ve beraberinde yalnızlık hissini getirmektedir (99).

Etkili iletişim için gereken beceriler, karşılıklı konuşmada yanıt verme ve verilen yanıtta konuşmacının duygu ve düşüncelerini yansıtmaya, yönlendirici olmayan açık sorular sorma, sözel olmayan ipuçlarının kodlarını çözme, mesajlara doğru yanıtlar verme, dinlemeye istekli olma, göz teması kurma, anlamaya yoğunlaşma, doğru geribildirim verme,"ben" mesajlarıyla yanıt verme kendini açma, empatik anlayış sergileme, eleştirilere olumlu yanıt verme, girişken davranışlar sergileme, çatışmaları yöneterek problemleri uygun şekillerde çözme ve koşulsuz kabuldür. (100, 105).

Doğumundan itibaren kendini bedensel hareketleri yoluyla tanımaya başlayan insanın, benlik bilincinin temelini oluşturan başarı ve motivasyonu en somut olarak görebileceği ortamlar oyun ve sportif aktivite ortamlarıdır. Birçok yetenek ve ilgilere hitap edebilen sportif aktiviteler bu özelliği ile kişiye "ben yapabiliyorum, yapabilirim" duygusunu yaşatmaktadır. Bu bağlamda sportif aktiviteler kişiye psikolojik ve fizyolojik doyumlar sağlayabilmekte, çeşitli ortamları yaşama ve deneyimler kazanma imkânı verebilmektedir. Böylece bireyin olumlu benlik bilincine sahip olmasında etkili olmakta, dolayısıyla sağlıklı iletişim kurabilecek bireylerin yetişmesine olanak sağlamaktadır (106, 107).

Sportif aktivitelerle sağlanabilecek bedensel farkındalık, kişinin beden dilini bilinçli olarak kullanmasında da etkili olabilir. Küçük yaşlardan itibaren egzersiz yapma alışkanlığı edinmek, etkili iletişimde önemli olan ve dikkate alınması gereken sözsüz mesajlardandır (108). Spor yapan bireylerin spor yapmayan bireylere göre iletişim kurma eğilimlerinin daha yüksek olduğu söylenmektedir (38). İletişim sürecinde, bedensel temasla da birçok iletişim bilgisi alıcıya aktarılmakta ve anlamlandırılmaktadır (109).

Spor yapılırken en belirgin etken fiziksel temastır. Sırtını okşama, güzel bir hareketten sonra tokalaşma, faule maruz kalan bir oyuncunun rakibin yardımıyla yerden kalkması, faul yaptığı için rakibinden özür dilemeyi onun sırtına dokunarak belli etmesi ve benzeri fiziksel temaslar olumlu takdirler alabildiği gibi her türlü tepkiyi karşısındaki kişiye fiziksel saldırılarla gösteren birinin de olumsuz takdir alması olağandır (100, 110). Özer'de iletilerin anlaşılabilmesinin, iletinin karşıdaki kişinin baskın olan algılama kanalına uyumlu bir şekilde aktarılmasıyla daha kolay olabileceğini söylemektedir (107, 111).

Oğuz' a göre çocuklar spor yoluyla yeni arkadaşlıklar kurarak sosyalleşirler, iletişim becerilerini geliştirirler (100). İletişim sürecinde, bedensel temasla da birçok iletişim bilgisi alıcıya aktarılmakta ve anlamlandırılmaktadır (109). Ayrıca dokunma duyusu yeme, içme kadar önemli görülmektedir (112). Spor ortamlarında da sporcuların kendilerini ve takım arkadaşlarını motive etmek amaçlı sık sık dokunsal temaslarda buldukları gözlemlenebilmektedir (107).

Bütün bu açıklamalardan yola çıkarak hareket, oyun ve sporun, bireyin insan ilişkilerini kolaylaştırıcı iletişim becerileri edinmesinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü beden eğitimi, spor etkinlikleri ve oyunlar yoluyla kazanılan psikolojik ve sosyal alandaki davranış değişiklikleri bireyin genel yaşantısına transfer olur mu konusunda yapılan araştırmalar, bedensel aktiviteler yoluyla fiziksel ve psiko-sosyal alanlarda kazanılan davranışların günlük yaşamda gerekli ve ilgili benzer durumlara transfer olduğunu göstermiştir (100, 107, 113).

2.2.6. Etkili İletişimin Sağlanmasında Sporculara Düşen Görevler

Takım iletişimini ilerletmek ve takım içi etkili bir iletişim alanların kurulması sadece antrenörün sorumluluğunda olan bir özellik değildir. Sporcular da takım içerisinde iletişim yapılmasını ilerletebilir. Bu yapılanma için sporculara düşen bir takım görevler vardır.(47) Bunlar;

Takımdaki sporcuları tanıma; sporcular birbirlerini ne kadar iyi tanırsa, kişisel farklılıkları kabul etmekte o kadar kolay olur. Sporcular takım arkadaşlarının özellikle de takıma yeni katılan sporcuları tanımak için zaman harcamalıdır.

Takım arkadaşlarına yardım etme; bir takım olmak demek, oyuncuların birbirlerine karşılıklı olarak bağlı olması demektir. Sporcuların birbirlerine yardım etmesi takım içerisinde takım ruhu yaratır ve takım arkadaşların yakınlaştırır. Bu şekilde bir bütünleşme sporcuyla psikolojik olarak rahatlatacağı gibi takımda olumlu şekilde yansır. Takım içerisinde olumlu geri bildirim; takım içerisinde olumsuz yaklaşım ve eleştirici bir tavır sergileme yerine sporcuların birbirlerine güvenmeleri, desteklemeleri ve takım arkadaşları için olumlu düşünceleri gerekmektedir. Takımda biri zor durumdayken diğer arkadaşları özellikle empati kurarak pozitif yaklaşmalı ve yapıcı olmalıdırlar.

Bu şekilde takım içi yapılan yardımlar ve destekler hem sporcuya hem de takıma başarı açısından büyük yararlar sağlayacaktır.

Sorumlu olma; sporcu antrenman veya müsabaka esnasında kendisinden beklenen performansı gösteremediği zaman diğer takım arkadaşlarını, antrenörünü, hakemi v.s. suçlamamalıdır. Böyle bir tutum ne kendisine nede takıma yarar sağlayacaktır. Bunun için başarıyı etkileyen unsurları sorgulama ve suçlama yerine kendisinde olumlu ve yapıcı değişiklikler yapmaya çalışmalıdır.

Antrenörle dürüst ve açık iletişim kurma; sporcular antrenörleri ile açık ve dürüst iletişim kurabilmelidir. Antrenör ve sporcular birbirlerini ne kadar iyi anlarsa, takımın başarısı ve oyunu da o kadar iyi olur. Bu iletişim sürecinde sözlü ve sözsüz iletişim önemli olduğu kadar iletinin doğru ve açık bir şekilde aktarımı da söz konusudur. Çünkü sorun ne kadar iyi anlaşılırsa çözüme giden yolda o kadar kısa olacaktır.

Sorunları ve anlaşmazlıkları hemen çözmeye; takım içerisinde sporcunun antrenörü veya takım arkadaşı ile ilgili herhangi bir anlaşmazlığı, sorunu veya şikayeti olduğunda ilgili kişiler tarafından derhal çözüme gidilmelidir. Çünkü profesyonel spor takımlarında müsabakalar sık aralıklarla olduğundan ve böylesine zorlu sınavlarda başarı ön planda tutulduğundan dolayı takım içi anlaşmazlıkların giderilmesi kaçınılmazdır. Anlaşmazlıkların hemen çözülmüş olması, takım içinde negatif duyguların ve sorunların birikerek daha büyük sorunların oluşmamasını sağlayacaktır.

Her zaman %100 çaba gösterme; müsabakalarda olduğu gibi antrenmanlarda da üst düzeyde performans göstermek takımın kendine olan güvenini arttıracak ve takımın her zaman bir arada olmasını sağlayacaktır (47, 114).

2.3.İletişim ve Saldırganlık

İnsanlar arası ilişkilerde, iletişim becerisi gelişmiş insanlar karşılarındaki kişileri doğru bir şekilde anlamaktadırlar. Bunun yanı sıra iletişim becerileri zayıf insanlar ise hem kendi düşüncelerini karşı taraftaki insana anlatamamakta, hem de karşılarındaki insanı doğru bir şekilde anlayamamaktadırlar. İletişimde görülen bu eksiklikler sonucunda ise bireylerin saldırgan davranışta bulunma eğilimleri artmaktadır (115).

Kendi görüşlerini başkaları karşı çıksa da mantıklı olarak savunabilme, yerine getirmek istemediği tekliflere hayır diyebilme ve isteklerini açıkça ifade edebilme gibi atılganlık becerileri de iletişim becerilerinden birisi olarak ele alınmaktadır. Sosyal becerilerden birisi olan iletişim becerileri bireylere toplumun normlarını çiğnmeden kendi ihtiyaçlarını karşılama olanağı sunmaktadır (115).

İletişim becerileri bireylere hem kendisini doğru ifade edebilme hem de diğer bireyleri daha iyi anlayabilme olanağı sağlamaktadır. Böylece birey anlatmak istediğini karşı tarafa en doğru şekilde aktarabilmekte ve kendisini karşıdakinin yerine koyarak onu en iyi şekilde anlayabilmektedir. Birey iletişim becerilerindeki yetersizlik nedeniyle, karşı tarafın niyetini doğru olarak algılayamıyorsa, kendi duygu, düşünce ve isteklerini atılganca ifade edemiyorsa uyum güçlükleri yaşayabilir (116). Saldırganlık bireyin sosyal uyumunu güçleştirdiği için önleme programlarında iletişim becerilerinin geliştirilmesini de içeren sosyal beceri kazandırma çalışmaları yürütülmektedir. İletişim becerileriyle kendi duygularının ve nedenlerinin farkına varabilen insan, duygu ve davranışlarını kontrol ederek saldırganlık davranışını gösterme olasılığını azaltabilir (116).

Birçok araştırma iletişim kalıplarıyla saldırganlık gibi davranış sorunları arasında da güçlü bir ilişkinin olduğunu belirtmektedir. Bu konudaki çalışmalarda çiftlerin kurdukları iletişim iyileştikçe saldırganlıktan uzaklaştıkları (117) ilişkilerinde zayıf iletişim becerilerine sahip bireylerin ise saldırganlık gösterdikleri görülmüştür (118) Çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada da saldırgan çocukların düşük etkili iletişim ve yüksek yıkıcı iletişim kurdukları gözlemlenmiştir (119).

Her birey bir diğerinden benzersiz yapıdadır. Bireylerin saldırganlık ihtiyaçları ve saldırganlık düzeyleri de kişilik özelliklerinden doğrudan etkilenir (87). Kişilik kavramı çok farklı biçimde tanımlana gelmiştir. Kişilik, bir insanın bütün ilgilerinin, tavırlarının, yeteneklerinin, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren ahenkli bir bütündür (39). Kişilik kavramı ayrıca, bir insanı diğerinden ayıran ve o insana özgü olan davranışları da içerisinde barındırır (65).

Kişilerarası ilişkiler bireyler arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Kişilerarası ilişki, iki ya da daha fazla kişi arasında gerçekleşen, tanışık olmaktan samimiyete kadar farklı yakınlık düzeylerinde yaşanan ilişkiler olarak düşünülmektedir. Kişilerarası ilişkiler ‘bireylerin diğer kişilerle olan ilişkilerinde yaşadıkları duygu, düşünme ve davranış stillerini’ ifade etmektedir. Kişilerarası ilişkiler bireyi doğrudan etkilemekte zamanla bireyler arasında gözlenen kişilerarası ilişki tarzlarını şekillendirmektedir. Kişilerarası ilişki tarzı, bireyin çeşitli ilişki ve durumlarda sergilediği genel davranış eğilimi ve kişilik örüntüsünü temsil etmektedir. Olumsuz kişilerarası ilişki tarzları, bireylerin hayat kalitesini ve yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilemekte, ilişkilerinde çatışma ve sorun yaşamalarına zemin hazırlamaktadır. Çatışmaların çözümü için bazı bireyler yapıcı yollar kullanırken, diğer bazıları yıkıcı yolları, saldırgan yöntemleri tercih etmektedir (119).

İletişim olgusunun gerçekleşmediği durumlarda şiddet kendisini çok farklı biçimlerde göstermektedir. Bunlardan en sık görülenleri şunlardır: Baskı, korkutma, öldürme, cezalandırma, sindirme, eziyet. Bunlar bizim yaşadığımız toplumda olduğu gibi diğer toplumlarda da görülen şiddet türleridir. Herhangi bir şiddet türünü bir millete mal etmek yanlıştır. Başka bir bireyin davranışını nasıl yorumladığımız önemli bir faktördür (120). Şiddetin oranı eğitim düzeyine bağlı olarak artmakta ya da azalmaktadır. Bu duruma şöyle bir mantıkla yaklaşmak mümkündür; eğitilmiş insan sorunlarını konuşarak ya da farklı iletişim araçlarını kullanarak çözmeyi alışkanlık haline getirmiştir, bu nedenle de şiddete başvurma gibi bir gereksinim duymaz (69).

Bir grup sosyolog, sanılanın aksine, kimi zaman saldırganlık da içeren çatışmaların, önceden iletişimi olmayan grupların, bir biçimde birbirleriyle iletişim kurmalarına ve sosyalleşmelerine imkân sağlaması üzerinde durmuşlardır; çatışmaların grubun bütünleşmesi, yeni değerlerin oluşması, gerilimlerin azaltılması, yeni dengelerin kurulması, toplum içinde sağlam emniyet ortamının meydana getirilmesi açılarından da ele alınmasını önermişlerdir. Daha çok sistem üzerinde duran bazı sosyologlar ise, bir sosyal sistem içinde kişilerin gelir, eğitim, etki, iktidar ve mesleki itibar gibi değişik konumlarda tutarsız ve uyumsuz olmaları halinde, daha fazla şiddete başvuracaklarını, sosyal yaşamın sınırlı ve konum farklılıklarının az olduğu toplumların bu yüzden daha istikrarlı kaldıklarını söylemektedirler (53).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile bunların geçerlik ve güvenilirlik değerleri, verilerin toplanması için izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklerle ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Türkiye Hokey Federasyonunun Ankara ilinde düzenlediği 2013 yılı açık alan Hokey Süper Ligi Müsabakalarına katılan sporcuların iletişim becerileri ile saldırganlık davranışlarının ele alındığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, aşağıda tanıtılan veri toplama aracı “İletişim Becerileri ve Saldırganlık Ölçeği” kullanılarak nicel veriler toplanmıştır (98). Hokeycilerden toplanan veriler, sporcuların kişisel özelliklerine ve araştırmada ele alınan diğer değişkenlere göre analiz edilerek raporlaştırılmıştır. İstatistiksel analizlerde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programından (SPSS 16.0) yararlanılmıştır.

3. 2. Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evreni, Türkiye Hokey Federasyonuna bağlı spor kulüplerinde oynayan kız ve erkek hokeycilerdir. Örnekleme grubunu ise Türkiye Hokey Federasyonunun Ankara ilinde düzenlediği 2013 yılı açık alan Hokey Süper Ligi Müsabakalarına katılan 132 kız, 129 erkek sporcu oluşturmaktadır. Örnekleme grubunda yer alan hokeycilerin yaş ortalaması kızlar 17.44 ± 3.19 erkekler 18.86 ± 3.51 olarak belirlenmiştir

Tablo 1.Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Tablo 4.1. Araştırmada ele alınan değişkenlere ilişkin yüzde frekans dağılımları

Değişkenler	Gruplar	n	%
Yaş	11-14 yaş	26	10.0
	15-18 yaş	131	50.2
	19-22 yaş	76	29.1
	23+	28	10.7
Cinsiyet	Erkek	129	49.4
	Kadın	132	50.6
Öğrenim Durumu	İlköğretim	26	10.0
	Lise	157	60.2
	Üniversite	78	29.9
Ekonomik Durum	Zayıf	20	7.7
	Orta	179	68.6
	İyi	62	23.8
Oynadığı Mevki	Kaleci	26	10.0
	Defans	79	30.3
	Orta saha	103	39.5
Spor Yapma Yılı	Forvet	53	20.3
	1-4 yıl	139	53.3
	5-8 yıl	79	30.3
Millilik	9+	43	16.5
	Evet	93	35.6
	Hayır	168	64.4

n=261

Araştırma grubuna ait kişisel özelliklerin yüzde frekans dağılımları Tablo 4.1’de verilmektedir. Buna göre; araştırma grubunda yer alan hokeycilerin %50.2’sinin 15-18 yaş aralığında yer aldığı, çoğunluğunun öğrenim durumunun lise (%60.2) olduğu, büyük çoğunluğunun ekonomik durumlarının orta düzeyde olduğu, %39.5’inin orta saha oyuncusu olduğu, %53.3’nün 1-4 yıldır hokey sporu ile uğraştığı ve %35.6’sının milli sporcu olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ), Korkut tarafından ilk önce lise öğrencilerine yönelik hazırlanmış, daha sonra üniversite öğrencileri ile 61 yetişkin üzerinde uygulanmıştır. İBDÖ 5’li likert tipi bir ölçektir. 25 maddeden oluşan bir form şeklindedir. Yönergeyi de içeren bu formda “her zaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman (1)” olmak üzere derecelendirilmiş seçenekler yer almaktadır (98). Tersine maddelerin olmadığı ölçekte yüksek puan, bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamındadır. Bu çalışma için Ölçeğin cronbach alfa değerleri .90 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 125, en düşük puan 25 dir.

Saldırđanlık Ölçeği: Kiper tarafından geliştirilmiş olan bu ölçek yıkıcı saldırđanlık, atılđanlık ve edilgen saldırđanlık olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. 30 maddeden oluşan ölçekte, her bir madde 1-7 arasında değişen Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Bu çalışma için yıkıcı saldırđanlık alt testinin güvenilirlik katsayısı .69; atılđanlık alt testinin güvenilirlik katsayısı .80 ve edilgen saldırđanlık alt testinin güvenilirlik katsayısı .72 olarak tespit edilmiştir (30).

Yıkıcı saldırđanlıkla ilgili maddeler; 1, 2, 3, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29, Atılđanlıkla ilgili maddeler; 4, 5, 6, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 28, Edilgen saldırđanlıkla ilgili maddeler ise; 7, 8, 9,16, 17, 18, 25, 26, 27, 30 dur. Her bir alt boyuttan alınan en az puan 10, en yüksek puan 70 olmaktadır.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına kodlanıp SPSS 16.0 paket programından yararlanılarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogrov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri yapılmıştır. Normal dağılım göstermeyen veri setleri için Kurtosis-Skewness değerlerine bakılmış ve değerler +2/-2 arasında olmadığı için verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. İkili gruplar için Mann Whitney U testi, çoklu gruplar için Kruskall Wallis, iki değerken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Spearman Korelasyon analizleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, Hokeycilerin İletişim Becerileri Ölçeği ile Saldırganlık Ölçeğinden elde ettikleri toplam puanların, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, ekonomik durumu, millilik, spor yapma yılı ve oynadıkları mevkilere ilişkin farklılıkları gösteren analiz sonuçları verilmiştir. Ayrıca, araştırma grubunun saldırganlık ile iletişim ölçeğinden elde ettikleri puanların korelasyonuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.2. Erkek hokeycilerin ölçeklerden elde ettikleri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Min.	Max.	Ort.	Ss
İletişim	129	59.00	125.00	101.91	14.55
Yıkıcı	129	10.00	64.00	33.12	11.06
Atılganlık	129	17.00	70.00	51.59	12.73
Edilgen	129	11.00	61.00	36.02	10.75

Tablo 4.2’de erkek hokeycilerin ölçeklerden elde ettikleri puanlara ilişkin ortalama değerler verilmektedir. Buna göre; erkek hokeycilerin iletişim becerilerinin genel olarak yüksek olduğu (101.91), yıkıcı (33.12) ve edilgen (36.02) saldırganlık puanlarının düşük, atılganlık puanlarının orta (51.59) düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Kadın hokeycilerin ölçeklerden elde ettikleri puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	N	Min.	Max.	Ort.	Ss
İletişim	132	68.00	125.00	103.19	13.64
Yıkıcı	132	12.00	57.00	31.15	10.32
Atılganlık	132	23.00	70.00	53.49	9.73
Edilgen	132	15.00	60.00	34.26	11.53

Tablo 4.3’de kadın hokeycilerin ölçeklerden elde ettikleri puanlara ilişkin ortalama değerler verilmektedir. Buna göre; kadın hokeycilerin iletişim becerilerinin genel olarak yüksek olduğu (103.19), yıkıcı (31.15) ve edilgen (34.26) saldırganlık puanlarının düşük, atılganlık puanlarının orta (53.49) düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.4. Araştırma gurubunun yaş değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

	Gruplar	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Fark
İletişim	11-14 yaş	26	140.60	.637	3	.888	
	15-18 yaş	131	128.33				
	19-22 yaş	76	132.81				
	23+	28	129.68				
	Toplam	261					
Yıkıcı	11-14 yaş	26	89.08	16.663	3	.001	2-1, 3-1, 4-1, 3-2
	15-18 yaş	131	123.44				
	19-22 yaş	76	150.72				
	23+	28	151.79				
	Toplam	261					
Atılganlık	11-14 yaş	26	119.38	2.081	3	.556	
	15-18 yaş	131	127.21				
	19-22 yaş	76	137.64				
	23+	28	141.52				
	Toplam	261					
Edilgen	11-14 yaş	26	126.81	5.056	3	.168	
	15-18 yaş	131	121.89				
	19-22 yaş	76	141.49				
	23+	28	149.04				
	Toplam	261					

Gruplar; 1.11-14 yaş, 2.15-18 yaş, 3.19-22 yaş, 4.23+

Tablo 4.4’de yaş değişkeni açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde edilen puanlara ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, hokeycilerin yıkıcı saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p < 0.01$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre; 11-14 yaş aralığında olanların diğer gruplardan daha düşük puan aldığı, 23 yaş üzeri ve 19-22 yaş aralığında olanların, 15-18 yaş aralığında olanlardan daha yüksek, 23 yaş üzeri olanların 19-22 yaş aralığında olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Bir başka deyişle hokeycilerde yaş arttıkça yıkıcı saldırganlık puanlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.5. Araştırma grubunun Cinsiyet değişkeni açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

	Cinsiyet	N	S.O.	S.T.	U	Z	p
İletişim	Erkek	129	128.62	16592.50	8.208	-.503	.615
	Kadın	132	133.32	17598.50			
	Toplam	261					
Yıkıcı	Erkek	129	137.93	17793.00	7.620	-1.467	.142
	Kadın	132	124.23	16398.00			
	Toplam	261					
Atılganlık	Erkek	129	127.55	16453.50	8.068	-.731	.465
	Kadın	132	134.38	17737.50			
	Toplam	261					
Edilgen	Erkek	129	138.89	17916.50	7.496	-1.670	.095
	Kadın	132	123.29	16274.50			
	Toplam	261					

Tablo 4.5'te araştırma grubunun cinsiyet değişkeni açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları verilmektedir. Araştırma grubunun iletişim becerileri ve saldırganlık alt boyutları arasında cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.6. Araştırma grubunun öğrenim durumları açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

	Öğrenim durumu	N	Sıra Ort.	X ²	Sd	p	
İletişim	İlköğretim	26	137.06	.416	2	.812	
	Lise	157	128.67				
	Üniversite	78	133.68				
	Toplam	261					
Yıkıcı	İlköğretim	26	105.75	8.298	2	.016	3-1, 3-2
	Lise	157	125.99				
	Üniversite	78	149.51				
	Toplam	261					
Atılganlık	İlköğretim	26	113.94	4.684	2	.096	
	Lise	157	126.68				
	Üniversite	78	145.39				
	Toplam	261					
Edilgen	İlköğretim	26	127.48	6.080	2	.048	3-2
	Lise	157	122.88				
	Üniversite	78	148.52				
	Toplam	261					

Gruplar; 1.İlköğretim, 2.lise, 3.Üniversite

Tablo 4.6’da araştırma grubunun öğrenim durumu açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, hokeycilerin yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık alt boyutunda öğrenim durumu açısından anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre; yıkıcı saldırganlık alt boyutunda öğrenim durumu Üniversite olanların diğer gruplardan daha yüksek puan elde ettikleri, edilgen saldırganlık alt boyutunda öğrenim durumu üniversite olanların lise olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.7. Araştırma grubunun ekonomik durumları açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

	Ekonomik durum	N	Sıra Ort.	X²	Sd	p
İletişim	Zayıf	20	154.02	2.881	2	.237
	Orta	179	126.43			
	İyi	62	136.77			
	Toplam	261				
Yıkıcı	Zayıf	20	140.00	.316	2	.854
	Orta	179	130.01			
	İyi	62	130.96			
	Toplam	261				
Atılganlık	Zayıf	20	116.78	1.259	2	.533
	Orta	179	130.18			
	İyi	62	137.95			
	Toplam	261				
Edilgen	Zayıf	20	149.40	1.737	2	.420
	Orta	179	127.56			
	İyi	62	135.01			
	Toplam	261				

Tablo 4.7’de araştırma grubunun ekonomik durumları açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettiklerin puanların ekonomik durum açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.8. Araştırma grubunun oynadıkları mevkiler açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

	Mevki	N	Sıra Ort.	X²	Sd	p
İletişim	Kaleci	26	118.63	.779	3	.854
	Defans	79	131.97			
	Orta saha	103	132.65			
	Forvet	53	132.42			
	Toplam	261				
Yıkıcı	Kaleci	26	140.75	.634	3	.889
	Defans	79	132.52			
	Orta saha	103	128.15			
	Forvet	53	129.49			
	Toplam	261				
Atılganlık	Kaleci	26	147.31	1.458	3	.692
	Defans	79	127.65			
	Orta saha	103	131.03			
	Forvet	53	127.94			
	Toplam	261				
Edilgen	Kaleci	26	132.63	2.528	3	.470
	Defans	79	120.58			
	Orta saha	103	138.47			
	Forvet	53	131.21			
	Toplam	261				

Tablo 4.8’de araştırma grubunun oynadıkları mevkiler açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettiklerin puanların oynadıkları mevkiler açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.9. Araştırma grubunun spor yapma yılı açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

				X ²	sd	p	Anlamlı Fark
İletişim	Spor yılı	N	Sıra ort.				
	1-4 yıl	139	128.03				
	5-8 yıl	79	132.63	.582	2	.748	
	9+	43	137.60				
	Toplam	261					
Yıkıcı	1-4 yıl	139	107.83				
	5-8 yıl	79	156.83	28.064	2	.000	2-1, 3-1
	9+	43	158.45				
	Toplam	261					
Atılganlık	1-4 yıl	139	127.42				
	5-8 yıl	79	133.90	.724	2	.696	
	9+	43	137.24				
	Toplam	261					
Edilgen	1-4 yıl	139	113.32				
	5-8 yıl	79	149.27	16.465	2	.000	2-1, 3-1
	9+	43	154.59				
	Toplam	261					

Gruplar; 1.grup 1-4 yıl, 2.grup 5-8 yıl, 3.grup 9+

Tablo 4.9’da araştırma grubunun spor yapma yılı açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, hokeycilerin yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p < 0.01$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre; yıkıcı saldırganlık alt boyutunda spor yapma yılı 1-4 yıl olanlar diğer iki gruba göre daha düşük puan elde ettikleri; edilgen saldırganlık alt boyutunda spor yapma yılı 1-4 yıl olanlar diğer iki gruba göre daha düşük puan elde ettikleri görülmüştür.

Tablo 4.10. Araştırma grubunun millilik durumları açısından iletişim ve saldırganlık puanlarının karşılaştırması

	Millilik	N	S.O.	S.T.	U	Z	p
İletişim	Evet	93	140.46	13063.00			
	Hayır	168	125.76	21128.00	6.932	-1.507	.132
	Toplam	261					
Yıkıcı	Evet	93	145.83	13562.00			
	Hayır	168	122.79	20629.00	6.433	-2.362	.018
	Toplam	261					
Atılganlık	Evet	93	132.16	12290.50			
	Hayır	168	130.36	21900.50	7.704	-.184	.854
	Toplam	261					
Edilgen	Evet	93	139.03	12929.50			
	Hayır	168	126.56	21261.50	7.066	-1.279	.201
	Toplam	261					

Tablo 4.10’da araştırma grubunun millilik değişkeni açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları verilmektedir. Buna göre, Araştırma grubunun yıkıcı saldırganlık alt boyutunda milli olanlar lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($p>0.05$). Bir başka deyişle, milli sporcuların yıkıcı saldırganlık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.11. Araştırma grubunda yer alan erkek hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarına ilişkin korelasyon analizi sonuçları

		İletişim	Yıkıcı	Atılganlık	Edilgen
İletişim	r	1	-.233**	.252**	-.265**
	p		.008	.004	.002
Yıkıcı	r		1	.078	.607**
	p			.377	.000
Atılganlık	r			1	.083
	p				.351

n=129, ** p<0.01

Tablo 4.11’de araştırma grubunda yer alan erkek hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre erkek hokeycilerin iletişim becerileri ile yıkıcı ve edilgen saldırganlıkları arasında negatif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla erkek hokeycilerin iletişim becerileri artarken yıkıcı ve edilgen saldırganlık davranışlarının azaldığından söz edilebilir.

Erkek hokeycilerin iletişim becerileri ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla erkek hokeycilerin iletişim becerileri artarken atılganlık davranışlarının da arttığından söz edilebilir. Ayrıca, yıkıcı saldırganlık ile edilgen saldırganlık arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir değişken artarken diğerinin de arttığından söz edilebilir.

Tablo 4.12. Araştırma grubunda yer alan kadın hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarına ilişkin korelasyon analizi sonuçları

		İletişim	Yıkıcı	Atılganlık	Edilgen
İletişim	r	1	-.242**	.271**	-.189*
	p		.005	.002	.030
Yıkıcı	r		1	-.045	.661**
	p			.606	.000
Atılganlık	r			1	-.055
	p				.529

n=132,*p<0.05, ** p<0.01

Tablo 4.12’de araştırma grubunda yer alan kadın hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre kadın hokeycilerin iletişim becerileri ile yıkıcı ve edilgen saldırganlıkları arasında negatif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla kadın hokeycilerin iletişim becerileri artarken yıkıcı ve edilgen saldırganlık davranışlarının azaldığından söz edilebilir.

Kadın hokeycilerin iletişim becerileri ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla kadın hokeycilerin iletişim becerileri artarken atılganlık davranışlarının da arttığından söz edilebilir. Ayrıca, yıkıcı saldırganlık ile edilgen saldırganlık arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir değişken artarken diğerinin de arttığından söz edilebilir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümünde, Hokeycilerin İletişim becerileri ölçeği ile Saldırganlık Ölçeğinden elde ettikleri toplam puanların, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, ekonomik durumu, millilik, spor yapma yılı ve oynadıkları mevkiler açısından yapılan karşılaştırmalara ve saldırganlık ile iletişim ölçeğinden elde ettikleri puanların korelasyonuna ilişkin sonuçların tartışmasına yer verilmiştir.

Araştırma sonucundan hokey sporu ile uğraşan bireylerin iletişim becerilerinin yüksek olduğu, yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanlarının düşük, atılganlık puanlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Yaş değişkeni açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, yıkıcı saldırganlık alt boyutunda 11-14 yaş aralığında olanların diğer gruplardan daha düşük puan aldığı 23 yaş üzeri ve 19-22 yaş aralığında olanların, 15-18 yaş aralığında olanlardan daha yüksek, 23 yaş üzeri olanların, 19-22 yaş aralığında olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Bir başka deyişle hokeycilerde yaş arttıkça yıkıcı saldırganlık puanlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Bu alanda yapılan araştırmalar incelendiğinde (121, 122, 123) yaş ilerledikçe saldırganlık düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmamızı destekler nitelikte iken başka bir çalışmada, yıldız takım sporlarında iletişimin performans verimine etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, yaş, eğitim ve spor yapma yılları gibi değişkenlerin iletişim ve performans üzerinde etkisinin çok fazla olmadığını tespit etmiştir (112). “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Özellikleri” adlı çalışmalarında yaş, cinsiyet, eğitim şekli, annenin hayatta olması, babanın hayatta olması, yaşanan yerleşim merkezi, algılanan akademik başarı ve disiplin cezası alıp almama değişkenleri açısından öğrencilerinin saldırganlık puanları arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmişlerdir (124). Yapılan bu araştırmalarda yaş faktörünün genel olarak saldırganlık puanlarını etkilemediği görülmüştür. Bu durum bizim ulaştığımız bulgular ile ters düşmektedir.

Cinsiyet değişkeni açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, araştırma grubunun iletişim becerileri ve saldırganlık düzeyleri arasında cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır.

Çobanoğlu tarafından yapılan çalışmada sporcuların cinsiyetleri açısından saldırganlık puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (125). Başka bir çalışmada ise spor yapan ve yapmayan işitme engellilerin cinsiyetleri ile saldırganlık puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (121). Bayanların atılganlık ve edilgen saldırganlık puanlarının ortalamalarını erkeklerinkinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur, yıkıcı saldırganlık puanlarında ise anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (126). Öğrenim durumu açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, yıkıcı saldırganlık alt boyutunda öğrenim durumu üniversite olanların diğer gruplardan daha yüksek puan elde ettikleri, edilgen saldırganlık alt boyutunda öğrenim durumu üniversite olanların lise olanlardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir.

Futbolcuların saldırganlık alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesinde; ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan futbolcuların, saldırganlık alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir (33). Bu sonuç araştırmanın bulgularını desteklememektedir. Ekonomik durumları açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık düzeylerinin ekonomik durum açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir

Ürküt, üniversite öğrencilerinin saldırganlık tepkilerini sosyoekonomik düzeylerine göre karşılaştırmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, sosyo ekonomik gruplar arasında saldırganlığın yönü ve türü bakımından farklılık olmadığı ortaya konmuştur (127). Spor yapan bireylerin saldırganlık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan bir başka çalışmada, gelir düzeyi göz önüne alınarak yapılan tüm karşılaştırmalarda bireylerin saldırganlık puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya konmuştur (39). Etem ve arkadaşlarının Besyo öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, gelir durumu açısından saldırganlık düzeylerinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır (128).

Kadın voleybolcular üzerine yapılan bir çalışmada, aylık gelir durumları açısından iletişim ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlarda farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmacıların buldukları bu sonuçlar, elde edilen çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Oynadıkları mevkiler açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlar alt boyutlarından elde ettikleri puanlara ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre, hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanların oynadıkları mevkiler açısından farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Futbolcular üzerinde yapılan bir çalışmada da oynadıkları mevki bakımından saldırganlık puanlarında farklılık olmadığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır (33).

Spor yapma yılı açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde hokeycilerin yıkıcı saldırganlık alt boyutunda spor yapma yılı 1-4 yıl olanlar diğer iki gruba göre daha düşük puan elde ettikleri, edilgen saldırganlık alt boyutunda spor yapma yılı 1-4 yıl olanlar diğer iki gruba göre daha düşük puan elde ettikleri görülmüştür. Dolayısıyla spor yapma yılı arttıkça yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanlarının arttığından söz edilebilir. Karabulut yapmış olduğu çalışmada, sporcuların spor yaşı arttıkça genel saldırganlık puanlarında anlamlı bir artışın olmadığını belirtmiştir (129).

Kızmaz ise yaptığı araştırma sonucunda spor yapma yılı arttıkça sosyal olgunluk ve sosyal beceri yönünün başkalarını haklarını tanıyan, kendine güven duyan, başkalarına zarar vermekten kaçınma özelliklerinin geliştiğini belirtmektedir (130). Ayrıca Karabulut ve Kırımlıoğlu ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmalarda spor yapma yılı arttıkça atılgenlik puanlarının arttığı yönünde bulgular söz konusudur (129, 131). Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar ile çalışmamızdaki sonuçlar tezatlık göstermektedir. Bu farklılığın spor yapma yılı düzeylerinin farklı (diğer çalışmalarda daha kısa aralık) olmasından kaynaklanabilir. Millilik değişkeni açısından iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen puanlara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, milli sporcuların yıkıcı saldırganlık puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Erkek hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde erkek hokeycilerin iletişim becerileri ile yıkıcı ve edilgen saldırganlıkları arasında negatif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla erkek hokeycilerin iletişim becerileri artarken yıkıcı ve edilgen saldırganlık davranışlarının azaldığından söz edilebilir.

Erkek hokeycilerin iletişim becerileri ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla erkek hokeycilerin iletişim becerileri artarken atılganlık davranışlarının da arttığından söz edilebilir. Ayrıca, yıkıcı saldırganlık ile edilgen saldırganlık arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir değişken artarken diğersinin de arttığından söz edilebilir.

Araştırmaya katılan deneklerin saldırganlık durumlarına ilişkin edilgen saldırganlık alt boyutu, spor yapanlar ve yapmayanlar bakımından incelendiğinde spor yapmayanların edilgen saldırganlık puanları spor yapanların edilgen saldırganlık puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (126). Bireylerin spor etkinlikleri içinde bulunmaları beden, ruh ve kişilik yapısını geliştirme de, iradeyi güçlendirme de, güveni oluşturma da, kendini kontrol etme de önemli katkılar sağlayarak bireylerin atılgan bireyler olmalarında rol oynadığını belirtmektedir (132). Koçların, sporcularını daha saldırgan olmaları yönünde güdülemesinin aslında onların daha atılgan olmalarını istemesi anlamını taşıyacağını ve bu tür davranışlarda karşıdaki kişiye zarar verme niyeti olmadığını fakat kazara zarar verilirse bunun rastlantısal bir durum olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (39). Tablo 12’de araştırma grubunda yer alan kadın hokeycilerin iletişim becerileri ve saldırganlık alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları verilmektedir. Buna göre kadın hokeycilerin iletişim becerileri ile yıkıcı ve edilgen saldırganlıkları arasında negatif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla kadın hokeycilerin iletişim becerileri artarken yıkıcı ve edilgen saldırganlık davranışlarının azaldığından söz edilebilir. Kadın hokeycilerin iletişim becerileri ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla kadın hokeycilerin iletişim becerileri artarken atılganlık davranışlarının da arttığından söz edilebilir. Ayrıca, yıkıcı saldırganlık ile edilgen saldırganlık arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir değişken artarken diğersinin de arttığından söz edilebilir.

Kadın hokeycilerin iletişim becerileri ile atılganlık düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişkiye rastlanmıştır. Dolayısıyla kadın hokeycilerin iletişim becerileri artarken atılganlık davranışlarının da arttığından söz edilebilir. Spor yapan ve spor yapmayan denekler arasında atılganlık alt ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş, spor yapan deneklerin yapmayanlardan daha atılgan oldukları belirlenmiştir. Ayrıca spor yapan kızların spor yapmayan kızlardan daha atılgan oldukları saptanmıştır (22).

Bireyin kendi çıkarlarını koruması için kaygıya kapılmadan duygularını açıkça anlatabilmesi ve başkalarının haklarını kabul ederek, kendi hakkını kullanmasını sağlayan her davranışı atılganlık olarak tanımlamıştır. Atılganlıkta birey kendi haklarını, duygu ve düşüncelerini ifade ederken karşısındaki kişinin hakkını göz ardı etmemektedir. Sporcunun, oyun kuralları içerisinde fiziksel gücünü kullanması atılganlık olarak değerlendirilir, kurallara uygun bir yumrukla rakibini yere indiren boksör saldırgan olarak değil atılgan olarak değerlendirilmektedir (30).

Ayrıca, yıkıcı saldırganlık ile edilgen saldırganlık arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir değişken artarken diğersinin de arttığından söz edilebilir. Yıkıcı saldırganlık arttıkça edilgen saldırganlık artmaktadır. Saldırganlık ölçeği alt ölçeklerinin arasındaki ilişkiye bakıldığında, yıkıcı saldırganlıkla edilgen saldırganlık arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur (133). Buna göre, kadın voleybolcuların yıkıcı saldırganlık düzeyleri ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında kuvvetli pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır. Kadın voleybolcuların yıkıcı saldırganlıkları artarken edilgen saldırganlıklarının da arttığından veya edilgen saldırganlık puanları yüksek olan oyuncuların yıkıcı saldırganlık puanları da yüksektir denebilir (134). Saldırganlıktan söz edebilmesi için öncelikle bir davranışın ortaya çıkması, davranışın zarar ve incitme niyeti taşıması, zarar verme veya incitmenin gerçekleşmesi gerekir. Bu fiziksel ya da psikolojik olabilir. Vurmak veya tekmelemek kadar birisine küfür etmek ve kötü söz söylemekte saldırganlıktır (39). Araştırmalarında saldırganlık envanterini, bu tip davranışlar gösteren bir oyuncunun cevaplama halinde, bir amaca ulaşmak için araç olarak kullanılan edilgen saldırganlığı ölçen maddelere ve bir kişiye acı ve zarar vermek amacıyla girilen yıkıcı saldırganlığı ölçen maddelere pozitif cevaplar vermesi doğaldır sonucuna varmışlardır (135).

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak oluşturulan öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. Hokey branşında kadın ve erkek sporcuların iletişim becerileri ve saldırganlık düzeylerinin bireysel özellikler dikkate alınarak incelendiği bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Bu yönüyle yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir.
2. Süper Ligde Oynayan Oyunculara Yapılan bu çalışma alt yaş gurup oyuncularına da uygulanabilir ve bu şekilde daha küçük yaş gurplarına da uygulanarak, çıkan olumsuz sonuçlara bağlı olarak, özöme yönelik erken tedbir ve önlemlerin alınması sağlanabilir.
3. Takımlarından daha yüksek başarı bekleyen antrenörler teknik, taktik ve motorik özellikleri geliştirici çalışmalar yanında, atılganlığı geliştirici çalışmaları da ihmal etmemelidir.
4. Spor branşlarında yetenek seçimi konusunda yapılan atletik testlerin ve ailenin spor geçmişine yönelik verilerin değerlendirilmesine ek olarak yapılacak kişilik testleri, iletişim ve saldırganlık düzeyinin belirleneceği çalışmalara yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Aracı H. Okullarda Beden Eğitimi, Bağırhan Yayın Evi, Ankara: 1999.
2. Kurtiç N. Futbol Seyircisini Saldırhanlığa iten Psiko-Sosyal Nedenler (Sakarya ili Örneği). 2006, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
3. Karaca M. Organizasyonlarda Saldırhan Davranışlara Maruz Kalma Ve Mağdurların Kişiliğiyle İlişkisi. 2007, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
4. Kaufmann H. Agression and Altruism, Holt Rinehart and Winston, New York 1970.
5. Oskay A.Ü. XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri, A.Ü.S.B.F. Basın ve Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara, 1982, No: 495, s.309.
6. Bıçakçı İ. İletişim ve Halkla İlişkiler, Mediacat Yayınları, Ankara, 1998, s.95.
7. Türkçe Sözlük. Yedinci Basım. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983.
8. Budak S. “Psikoloji Sözlüğü”. Bilim Ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000.
9. Korkut F. İfade edici saldırhanlık ölçeğinin (İSÖ) Türkçeye uyarlanması üzerine bir ön çalışma. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2002; 2 (23), 48–53.
10. Köknel Ö. Kişilik (12. Baskı). Altın Kitaplar yayınevi, İstanbul, 1986.
11. Özdoğan B. Çocuk ve oyun (3. Baskı). Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.
12. Aşkın M. Sosyal öğrenme kuramı açısından olumlu ve olumsuz sosyal davranışlar. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1986; 1 (1), 147–153.
13. Atkinson RL, Atkinson RC, Smith EE, Bem DJ, Hoeksema SM. Psikolojiye Giriş (Çev. Alogan Y), Arkadaş Yayınları Ankara, 1999.
14. Aktaş V. Çocuklarda saldırhanlık ile olumsuz niyet yükleme eğilimleri arasındaki ilişkiler. 2001, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
15. Köknel Ö. Kişilik Kaygıdan Mutluluğa. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1997.
16. Eron L.D. Theories of aggression From drives to cognitions. In: Huesmann LR, editor. Aggressive behavior: Current perspectives. Plenum, New York, 1994.

17. Balcıoğlu İ. Şiddet ve Toplum, Bilge Yayınları, 3.Baskı, İstanbul, 2001; 45-46.
18. Fromm E. Sevginin ve şiddetin kaynağı (6. Baskı). Papel Yayınevi, İstanbul, 1994.
19. Öztürk M.O. Psikanaliz ve psikoterapi (3. baskı). Bilimsel Tıp Yayınevi, Ankara, 1998.
20. Karasüleymanoğlu A. Yeni Boyutlarıyla Spor, Engin Yayınları, Denemeler Dizisi, 3. Baskı, Ankara, 1992: s.54-56.
21. Erkal M. Sosyolojik Açıdan Spor. Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1986, s88.
22. Dervent F. Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri Ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi. 2007, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 85 Sayfa, Ankara, (Prof.Dr. Ömer Şenel).
23. Erden N.K. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretmenlik Bölümleri Birinci Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Türleri. 2007, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
24. Şahin H.M. Sporda Şiddet ve Saldırganlık. Nobel Yayınları, Ankara, 2003: s.68-72 80-85.
25. Roadburg A. Factors Precipitating Fan Violence: A Comparison of Professional Soccer In Britain and North America. British Journal of Sociology, 1980; 31(5),265-276.
26. Kuru E. Sporda Psikoloji. 1.Baskı, G.Ü. İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, 2000: s.33.
27. Russell G.W. Sport Riots: Social- Psychological Review, Department of Psychology and Neuroscience University of Lethbridge, Alberta, Canada. 2003; 353-362.
28. Kuruç Z, Bayar P. Sporun Kişilik Üzerine Etkileri. Sesam Arşivi Gençlik Ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1989: s33.
29. Teipel D, Gerisch G, Busse M. 'Evaluation of aggressive behavior in football'. İnt.J.Sport Psychology. 1983; s:228-242.
30. Kiper İ. Saldırganlık türlerinin çeşitli ekonomik, sosyal ve akademik değişkenlerle İlişkisi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1984, Yüksek lisans tezi, Ankara.

31. Çelik H. Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri Bağlanma Tarzları Ve Kişiler Arası Semalarının İncelenmesi, 2006, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
32. Durak N. Son Çocukluk Dönemi Öğrencilerinin Saldırganlıklarını Belirlemeye Yönelik Sosyal Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. 2006, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 87 sayfa, Niğde, (Yrd.Doç.Dr. Figen Akça).
33. Topuz R. Amatör Futbol Oyuncularının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 2008, 83 sayfa. Konya.(Yrd.Doç.Dr.Ahmet Sanioglu).
34. Bandura A, Ross O, Ross S.A. Transmission of Aggression Throughimitation of Aggressive Models. Journal of abnormal and social psuchology, 1961; 63 (3) 575-582.
35. Baumann S. Uygulamalı Spor Psikolojisi. (Çev. C. İkizler, A.O. Özcan). Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul: 1994.
36. Buss H.A. The psychology of aggression, New York: John Wiley & Sons, Inc, 1961.
37. Özerkan K.N. Spor Psikolojisine Giriş Temel Kavramlar. 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. 2004; 1-162.
38. Karakaya M.A. Takım Sporu Yapan Sporcularla Bireysel Spor Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması (N.Ü. Aksaray BESYO Örneği). 2002, Niğde Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
39. Tiryaki S. Spor yapan bireylerin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi (Takım Ve Bireysel Sporlar Açısından Bir İnceleme). 1996, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 126 sayfa, Mersin. (Doç.Dr. Ünsal Yetim).
40. Voltan N. Grupta Atılğanlık Eğiliminin Bireyin Saldırganlık Düzeyine Etkisi. H.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. Ankara, 1980; (3): 62 – 66.
41. Acet M. Sporda Saldırganlık ve Şiddet. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2006: s.55-56.

42. Çobanoğlu M.G. Sporda Saldırganlık Olgusu ve Bu Olgunun Sportif Performans Üzerine Etkisi. 1993, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 120 sayfa, İzmir, (Prof.Dr. İlder Akat).
43. Eripek S. Spor Psikolojisi. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993: 2 (1): 9-15.
44. Loughhead T.M. Leith L.M. Hockey's Coach's and Players Perceptions of Aggression and the Aggressive Behavior of Players. Journal of Sport Behavior 2001; 24 (4) s:394-408.
45. Hasırcı S. Sporda Denetim Odağı. Bağırhan Yayın evi, 2000.
46. Cox R.H. Sport Psychology. Dubuque, Wm. C. Brown, Iowa, 1985.
47. Konter E. Bir Lider Olarak Antrenör. Alfa Basım Yayın, İstanbul, 1996: s,119-123.
48. İkizler C. Sporda Başarının Psikolojisi. Alfa Basım Dağıtım, İstanbul, 1993.
49. Cratty B.J. Psychology in Contemporary Sport. New Jersey: Prentice Hall, 1973.
50. Alvies C. How Can Athletes Be Helped In Order To Keep Violence Of The Court, 1999; www.shpm.com/articles/sports/violence.html.
51. Oskay Ü. XIX. Yüzyıldan günümüze kitle iletişiminin kültürel işlevleri kuramsal bir yaklaşım. İstanbul: Der. 1993.
52. Abakay U, Kuru E. Kadın futbolcularda antrenörle iletişim düzeyi ve başarı motivasyonu ilişkisi. Gaziantep University, Journal of Social Sciences, 2013 12(1):20-33.
53. Mcquill D, Windahl S. Kitle İletişim Modelleri. Çev: Yumlu K. 2.Baskı. İmge Kitabevi, Ankara, 1997: s.57.
54. Gürgen H. Örgütlerde İletişim Kalitesi. 1.Baskı, Dergâh Yayınları, Yayın No:221, İstanbul. 1997: s.5-31.
55. Eren E. Yönetim ve Organizasyon Çağdaş ve Kültürel Yaklaşımlar. 7.Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul. 2003: s.167.
56. Dubrin A.J. Fundamentals of Organizational Behavior. 4.th edition. Australia: Thomson South-Western. 2007: p.116-147.
57. Tutar H. Profesyonel Sekreterlik ve Büro Uygulamaları. 1.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001: s.43.
58. Singer M.G. Human Resource Management. Pws-Kent Publishing Company Boston, 1990: p.191.

59. Düşükcan M. Örgütlerde Çatışma ve Çatışma Yönetimi Sürecinde Örgütsel İletişimin Etkililiği: Kurumsal ve Uygulamalı Bir Çalışma. 2003, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Doktora Tezi, 236 sayfa, Konya, (Prof.Dr. M. Şerif Şimşek).
60. Bilgin N. Sosyal Psikoloji Sözlüğü. 1.Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2003: s.163.
61. Gökçe O. İletişim Bilimine Giriş. 3.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998: s.108.
62. Nelson D.L, Quick JC. Organizational Behavior Foundations. Realities and Challenges. 2nd Edition, West Publishing Company, New York, 1995: p.120.
63. Zillioğlu M. İletişim Nedir?. 2.Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul, 2003: s.291-292.
64. Balçık B. İşletme Yönetimi. 3. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002: s.47 2002.
65. Tayfun R. Etkili İletişim ve Beden Dili. 1.Baskı, Nobel Yayınları, Ankara, 2007: s.19.
66. Erdoğan İ. İşletmelerde Davranış. 4.Baskı. Beta Basın Yayın, İstanbul,1994: s.243-350.
67. Yatkın A. Halkla İlişkiler ve İletişim. 1.Baskı, Nobel Yayınları, Ankara, 2003
68. Ergin H, Dilden B. Dikkat ve dinleme becerileri eğitim programı'nın bilişsel süreçler ve dinleme üzerine etkisi. VIII.Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi 2005; 21-23.
69. Lunenburg F.C, Ornstein A.C. Educational Administration Concepts an Practice. 2nd Edition. Wadsworth Publishing Company, California. 1991: p.232-238.
70. Güçlü N. Eğitim Örgütlerinde İletişim Engelleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi 1997; 1(2): 104-111.
71. Hellriegel D, Slocum JW, Woodman RW. Organizational Behavior. 7th edition. Minneapolis/St. Paul: West Publishing; 1995.
72. Dökmen Ü. Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. 35.Baskı. Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2006: s.19-38.
73. Ertürk M. Yönetim ve Organizasyon. 2.Baskı, Beta Basın yayın, İstanbul, 1998: s.68.

74. İnceoğlu M. Tutum-Algı-İletişim. 1.Baskı, Elips Yayınevi, Ankara, 2004: s.96.
75. Özer A.K. İletişimsizlik Becerisi. Varlık Yayınları, İstanbul, 1995: s.25.
76. Mutlu E. İletişim Sözlüğü. Ark Yayınevi, Ankara, 1994: s.89.
77. Griffin R.W. Management. 4th edition. Houghton Mifflin Company, Boston, 1993.
78. Rudowsky D.J, Lundgren D.C, Grasha A.F. Competitive and Collaborative Responses to Negative Feedback. The International Journal of Conflict Management 1999; 10 (2); 172-190.
79. Schermerhorn J.R. Management. 6th edition, John Wiley and Sons, New York, 2001.
80. Alemdar K, Erdoğan İ. Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları. 1.Baskı, MY Yayınları, Ankara, 1998: s.65.
81. Arı R, Üre Ö, Yılmaz H. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (Eğitimin Psikolojik Temelleri). 2. Baskı, Mikro Basım-Yayım, Konya, 1999: s.59.
82. Fiske J. İletişim Çalışmalarına Giriş. Çev: Süleyman İrvan. 1.Basım, Ark Basım, Ankara, 1986: s.25.
83. Gürüz D, Eğinli A.T. Kişilerarası İletişim, Bilgiler-Etkiler-Engeller. 1.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008: s.69.
84. Lazar J. İletişim Bilimi. Çev: Anık C. 1.Baskı, Vadi Yayınları, Ankara, 2001: s.44.
85. Işık M. İletişimden Kitle İletişimine, Mikro Yayınları, Konya, 2000: s.22.31.32.
86. Topaloğlu M, Koç H. Büro Yönetimi: Kavramlar ve İlkeler. Seçkin Yayınevi, Ankara 2002: s.180-220.
87. Carron A.V, Heather A.H. Group Dynamics in Sport. (2nd ed.). Morgantown WV: Fitness Information Technology, 1998.
88. Holpp Lawrence. Coaching Teams and Team Members, Managing Teams. McGraw-Hill Professional Book Group, Blacklick, OH, USA, (Electronic Journal), <http://site.ebrary.com/lib/anadolu> 1998.
89. Kamp D. Takımınızın Yeteneklerini Geliştirmede İnsan Yetenekleri. Çev: M. Zaman. 1.Baskı, Hayat Yayınları, İstanbul, 1999: s.56-60.
90. Baltaş Acar. Satışta İletişim ve Bedenin Dili. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2007.
91. Sims Ronald R. Managing Organizational Behavior. Quorum Boks. USA: Westport 2002.
92. Cooper Ken. Sözsüz İletişim. Çeviren: T Yalkı. İlgı Yayınları, 1989.

93. Can H. Organizasyon ve Yönetim. 5.Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999: s.68.
94. Atalay A. Spor Gazeteciliği. Filiz Kitabevi Yayını, İstanbul, 1998: s.25.
95. Başer E. Uygulamalı Spor Psikolojisi, Spor Kitabevi, 1998; s.244-258.
96. Özkök E. İletişim Kuralları Açısından Kitlelerin Çözülüşü. 1.Baskı, Tan Yayınları, Ankara, 1985: s.36.
97. Güven A. Ansiklopedik Spor Dünyası. 4.Cilt, Serhat Yayınları, İstanbul, 1982.
98. Korkut F. İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 1996, Cilt:2(7), 18-23.
99. Bayram L. Düzenli Spor Yapmanın İslahevlerindeki Çocuk Ve Gençlerin Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi. 2013. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 105 Sayfa, Samsun (Prof.Dr. Osman İmamoğlu).
100. Canary D.J, Brian H.S. Appropriateness and Effectiveness; Perceptions of Conflict Strategies. Human Communication Research. 1987; 14 (1): 83-118.
101. Aspegren K. Teaching and Learning Communication Skills in Medicine-A Review With Quality Grading Of Articles. Medical Teacher. 1999; Vol. 21(6):565-570.
102. Egan G. Psikolojik Danışmaya Giriş. (Çev. F. Akkoyunlu) 1. Baskı, Form Ofset, Ankara. 1994; 1-110.
103. Cüceloğlu D. Yeniden İnsan İnsana, 47. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul. 2013; 1 -268.
104. Gölönü S, Karcı Y. İletişim meslek lisesi öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerinin incelenmesi (Ankara il örneği). İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi. 2010; (31):123-140.
105. Çamlıyer H, Çamlıyer H. Eğitim Bütünlüğü İçerisinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun. Emek Matbaacılık, Manisa, 2001: s.54.
106. Çamlıyer H, Çamlıyer H. Eğitim Bütünlüğü İçinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun. 1.Baskı, Can Ofset İzmir, 1997.
107. Korkut F. Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara. 2011; 1-464.

- 108.**Akoğuz M. İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi. 2002, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 162 sayfa, Ankara, (Doç.Dr. Ayşe Çakır İlhan; Y.Doç.Dr. Necmettin Teker).
- 109.** Kılıcıgil E, Bilir P, Özdiñç Ö, Erođlu K, Erođlu B. İki farklı üniversitenin beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2009; VII (1):19-28.
- 110.** Özer K. İletişimsizlik Becerisi. Altıncı basım, Sistem yayıncılık, İstanbul, 2006.
- 111.** Baltaş Z, Baltaş A. Bedenin Dili. 27.Basım, Remzi Kitap Evi Yayını, İstanbul, 2000: s.19.
- 112.** Yıldız Ö. Takım Sporlarında İletişimin Performans Verimine Etkisinin Araştırılması. 2004, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim dalı, Yüksek Lisans Tezi, 104 Sayfa, Ankara, (Doç. Dr. A. Emre Erol).
- 113.** Tepeköylü Ö. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. 2007, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 128 Sayfa,Manisa, (Prof.Dr. Hatice Çamlıyer).
- 114.** Yılmaz S. Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin incelenmesi. 2013, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Anabilim dalı, Yüksek Lisans tezi, 87 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Adil ÇAĞLAR).
- 115.** Kurtyılmaz Y. Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler (Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma). 2005, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri (Eğitimde Psikolojik Hizmetler) Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, 99 Sayfa, Eskişehir, (Prof. Dr. Gürhan Can).

- 116.** Gordis E.B, Margolin G, Vickerman K. Communication and frightening behavior among couples with past and recent histories of physical martial aggression. *American Journal of Community Psychology*, 2005, 36 (1/2), 177-191.
- 117.** Cornelius TL, Shorey RC, Beebe SM. (2010). Self- Reported communication variables and dating violence: Using Gottman's Martial Communication Conceptualization. *Journal of Family Violence*, 25, 439-448.
- 118.** Dumas JE, Blechman EA, Prinz RJ..Aggressive children and effective communication.*Aggressive Behavior*, 1994, 20, 347-358.
- 119.** Hasta D, Güler Müzeyyen E. Saldırganlık: Kişiler arası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013: 4 (1).
- 120.** Berkowitz L, Aggression N.Y. McGraw-Hill, New York, 1993: p.56-58.
- 121.** Özkatar Kaya E. 18-25 Yas arası işitme engelli sporcuların stres ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. 2010, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 139 sayfa , Kayseri, (Yrd. Doç. Dr. Abdullah Işıklar).
- 122.** Mcconville D, Cornell D. Aggressive attitudes predict aggressive behavior in middle. school students. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, Fall, 2003; 11(3), 179 – 187.
- 123.** Öztürk N. Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. 2008, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- 124.** Dilekmen M, Ada Ş, Alver B. İlköğretim II. kademe öğrencilerinin saldırganlık özellikleri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011,10(2), 927-944.
- 125.** Çobanoğlu G.B. Takım Sporları Ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. 2006, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 91 sayfa, Samsun, (Yrd.Doç.Dr. Erkut Tutkun).
- 126.** Yıldız S. Spor yapan ve Spor Yapmayan Orta Öğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. 2009, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- 127.** Ürküt G. “Farklı Sosyo-Ekonomik ve Cinsiyet Gruplarındaki Üniversite Öğrencilerinin Engellenme Karşısındaki Geliştirdikleri Agresif Tepkilerin Rosenweiq-Picture-Frustration Testi ile İncelenmesi ve Grupların Agresyon ve Türü Bakımından Karşılaştırılması”. 1998, Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- 128.** Etem E.E, Doğan O, Doğan S. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerini saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik açıdan değerlendirilmesi. Cumhuriyet Tıp Dergisi. 2009; 31: 231-238.
- 129.** Karabulut E.O. 16 Yaş Altı Çim Hokeyi Sporcularının Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fak Dergisi 2013; 11 (2), 139-147.
- 130.** Kızmaz M. Bireysel ve Takım Sporu Yapan Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. 2004, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, 126 sayfa, İstanbul, (Doç. Dr. Turgay Biçer).
- 131.** Kırımlıoğlu H, Parlak N, Derecelioğlu Ç, Kepoğlu A. “Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelenmesi”. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2008; Cilt: 2 Sayı: (2);147-154.
- 132.** Suveren S. "Sporu Teşvik Eden Ekonomik ve Sosyal Faktörler". G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Beden Eğitimi ve Spor Özel Sayısı. 1991; 7, 1:191-199.
- 133.** Erşan E, Doğan O. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinde atılğanlık ve saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi: 27 29 Ekim 2002; 241.
- 134.** Özdemir N. Kadın Voleybol ve Futbolcularda İletişim Becerileri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. 2014, Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 84 Sayfa, Gaziantep, (Yrd.Doç.Dr. Uğur Abakay).
- 135.** Aktaş Z, Çobanoğlu G, Yazıcılar İ. Profesyonel erkek basketbolcuların saldırganlık düzeyleri ile maç başarıları arasındaki ilişkinin araştırılması. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2004, Cilt: II, Sayı: 3 127-134.

EKLER

Ek 1. Saldırganlık ölçeği

Bu çalışma “ hokey sporu ile uğraşan bireylerin iletişim becerileri ve Saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin” belirlenmesine yönelik akademik bir çalışmadır. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar çalışmanın kalitesini arttıracaktır. Size uygun seçeneğin yanındaki kutucuğa X işareti koyarak görüşlerinizi belirtiniz.

1.Yaşınız :..... 2.Cinsiyetiniz: () Bay () Bayan

3.Eğitim Durumunuz : () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
Y.Lisans

4. Ailenizin Ekonomik Durumu : () Zayıf () Orta () İyi

5.Millik Durumu: () Evet () Hayır 6.Oynadığınız Mevki:.....

7.Sporculuk süreniz :.....

Soruların yanıtları aşağıdaki 7 basamakla değerlendirme çerçevesinde yapılacaktır. Lütfen size uygun olan **yanıtın SAYISINI** seçeneğin önündeki kutuya yazınız.

1-Tamamen karşıyım 2-Karşıyım 3-Biraz karşıyım 4-Kararsızım

5-Biraz katılıyorum 6-Katılıyorum 7-Tamamen katılıyorum

- () 1.Başkalarının önünde birisine sert ve kırıcı davranan kişi haklı olarak çevreden saygı görür.
- () 2.Beni öfkeliendiren kişiye genellikle küfredirim
- () 3.Haksızlık karşısında kişinin hakkını araması kendi bilek ve dil gücüne kalmıştır.
- () 4.Rahatsızlığımı içimde tutmaktansa bu duygumu beni rahatsız eden kişiye açabilirim. Örneğin sigara dumanından rahatsız oluyorsam yanımda içene rahatsız olduğumu söylerim.
- () 5.Başarısızlık karşısında kolay kolay umutsuzluğa kapılmam
- () 6.Satın aldığım, fakat sonradan içime sinmeyen bir malı değiştirmeye götürebilirim.
- () 7.Bir kişi eğer beni küçük düşürmüşse içimden ona alay eder ve küfredirim.
- () 8.Bir şeyi çok istiyorsam istediğimi açıkça belirtmem, imada bulunurum.
- () 9.Bana haksızlık ettiğine inandığım kişilerin başına kötü işlerin geldiğini mahvolduklarını düşünerek avunurum.
- () 10.Eğer bir düşüncenin doğruluğuna inanıyorsam, bu düşüncüyü savunan tek kişi ben olsam bile yine fikrimi savunurum.
- () 11.Yeni Tanıştığım kişilerle rahat konuşabilirim.
- () 12.Karşımdakilerle gerek olumlu, gerek olumsuz duygularımı rahatça açabilirim.
- () 13.Eğer bir insan beni çok sinirlendirmişse üzerine yürüyebilirim.
- () 14.Sinirlendiğimde bazen öyle kendimden geçerim ki, ağzımdan çıkan sözlerin farkında olmam.
- () 15.İnsanların, bu dünyada yaşayabilmeleri için acımasız olmaları gerekiyor.
- () 16.Bir dükkan, bir butik yada markette, satıcının benimle ilgilenmediğine inanırsam daha sonra onun çok fazla vaktini alarak intikamımı alırım.
- () 17.Bana emretmeye hakkı olmadığına inandığım bir kişinin buyruğuna ses çıkartmasam da, ya verdiği işi yapmam ya da yapsam da bir şeye benzemez.

- () 18. Bir kişi beni kırsa fakat sonradan özür dilese, beni ne kadar kırmış olduğunu en az birkaç kez üstü kapalı da olsa hatırlatmadan rahat edemem.
- () 19. Bir kimse görevini yapmadığında her kim olursa olsun bunu kendisine söylerim.
- () 20. Çok saygı duyduğum bir kişi benimkinin tersi bir düşünceyi savunuyor diye kendi düşüncemi savunmaktan vazgeçmem.
- () 21. Topluluk karşısında konuşmaktan çekinmem.
- () 22. Benimkinin tersi olan görüş ve düşünceleri alt etmek bana keyif verir.
- () 23. Sinirlenirsem, tanımadığım kişilerle ağız dalaşına hatta tokatlaşmaya ya da yumruk kavgasına girerim.
- () 24. Kişinin hakkını yedirmemek amacıyla başkalarının hakkını yemesi ters bir davranış değildir.
- () 25. Çevremdekiler istediklerimi yapana dek imalar, iğnelemeler ile onları tedirgin ederim.
- () 26. İstemediğim bir şey yapmak istendiğinde ya o işi yapmayı geciktiririm ya da baştan savma yaparım.
- () 27. Bir arkadaşım bir isteğimi yapmamakta direnirse ona, vaktiyle onun için yapmış olduğum iyilikleri hatırlatırım.
- () 28. Bir kimseden bir istekte bulunacaksam araya bir aracı koymaktansa gider yüz yüze görüşürüm.
- () 29. Birisi bende bir hata bulursa bende onun hatalarını bulur ve ortaya dökerim.
- () 30. İstemediğim bir yer ya da toplantıya gitme vakti gelince hastalanıveririm.

Ek 2. İletişim Becerileri Değerlendirme ölçeği

İLETİŞİM BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (İBDÖ)

	5. Her zaman	4. Sıklıkla	3. Bazen	2. Nadiren	1. Hiçbir Zaman
Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerimizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde nasıl olduğunuzu düşünerek okuyunuz. İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kimle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri genelde gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi: 5 – Her zaman, 4-Sıklıkla, 3 – Bazen, 2 – Nadiren, 1 – Hiçbir Zaman olmak üzere derecelendirdikten sonra uygun yere (X) koyarak belirtiniz. Hiçbir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirilmesine yarayacaktır.					
1. Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımda rahatlayarak ayrılırlar.					
2. Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
3. Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
4. Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul ederim.					
5. İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.					
6. Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
7. İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.					
8. İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
9. İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					
10. Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
11. Düşüncelerimle yaptıklarım birbiriyle tutarlıdır.					
12. İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
13. Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
14. Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim.					
15. Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.					
16. İlişkilerimin nasıl geliştiği ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.					
17. Karşımdakini dinlerken anladığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.					
18. Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					
19. Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.					
20. İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21. Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermeme isteyip istemediğine dikkat ederim.					
22. Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
23. İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.					
24. Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
25. Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

ÖZGEÇMİŞ

1984 Yılında Gaziantep’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Gaziantep’de tamamladı. Lisans eğitimine 2006 Yılında Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda başladı ve 2006 Yılında mezun oldu. Aynı yıl Kahramanmaraş Pazarcık’da Beden Eğitimi Öğretmeni olarak göreve başladı. 2013 Yılında Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı. Tenis ve Hokey Branşları ile uğraştı. Hokey branşında Uluslararası, Atletizm Branşında Ulusal, Hentbol Branşında ise İl Hakemliği yapmaktadır. Halen Gaziantep de Beden Eğitimi Öğretmeni olarak görev yapmakta, evli ve iki çocuk babasıdır.